ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 11.6.2025
COM(2025) 319 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Κατάσταση εφαρμογής του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο

{SWD(2025) 162 final}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έκδοση του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο (στο εξής: σύμφωνο) τον Ιούνιο του 2024 αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο στην ανάπτυξη του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ). Το σύμφωνο μεταρρυθμίζει και αναπτύσσει περαιτέρω τους ισχύοντες κανόνες, με βάση μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ενισχύει και ενοποιεί τις πολιτικές της ΕΕ για τη μετανάστευση, το άσυλο, τη διαχείριση των συνόρων και την ενσωμάτωση ([1]). Το σύμφωνο δημιουργεί ένα νομικό πλαίσιο που εξισορροπεί την αλληλεγγύη και την ευθύνη των κρατών μελών, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αποτελεσματική και δίκαιη διαχείριση της μετανάστευσης. Οι νομοθετικές πράξεις του συμφώνου άρχισαν να ισχύουν στις 11 Ιουνίου 2024 και θα εφαρμόζονται από τα μέσα του 2026.

Η εφαρμογή του συμφώνου είναι μια πολύπλοκη διαδικασία στην οποία συμμετέχουν πολλοί φορείς. Βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη οι εργασίες για να μετουσιωθεί το μεγάλο και πολύπλοκο σύνολο νομοθετικών πράξεων σε επιχειρησιακή πραγματικότητα. Η εξασφάλιση της ετοιμότητας της ΕΕ και των εθνικών συστημάτων έως τον Ιούνιο του 2026 αποτελεί κοινό εγχείρημα, το οποίο απαιτεί στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, της Επιτροπής και των οργανισμών της ΕΕ.

Τον Ιούνιο του 2024 η Επιτροπή εξέδωσε το κοινό σχέδιο εφαρμογής του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο ([2]), στο οποίο καθορίζονται τα βασικά καθήκοντα και τα ορόσημα για την εν λόγω μεταβατική περίοδο. Έκτοτε η Επιτροπή κατευθύνει την εφαρμογή του συμφώνου σε επίπεδο ΕΕ και στηρίζει συνεχώς τα κράτη μέλη στις εθνικές τους προσπάθειες, από κοινού με τους οργανισμούς της ΕΕ. Η Επιτροπή διαθέτει πρόσθετη χρηματοδότηση ύψους 3 δισ. EUR για να στηρίξει τις προσπάθειες των κρατών μελών να εφαρμόσουν το σύμφωνο και να φιλοξενήσουν εκτοπισμένα άτομα από την Ουκρανία. Η Επιτροπή συνεργάζεται επί του παρόντος με τα κράτη μέλη ώστε να ολοκληρωθούν έως το τέλος του έτους οι απαραίτητες διαδικασίες για τη χρηματοδότηση των στόχων που περιγράφονται στα εθνικά τους σχέδια εφαρμογής.

Στα μέσα της μεταβατικής περιόδου έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Ωστόσο, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για να διασφαλιστεί η πλήρης και έγκαιρη εφαρμογή των νέων κανόνων. Ορισμένες από αυτές τις προκλήσεις συνδέονται με τις υφιστάμενες ελλείψεις. Άλλες προκλήσεις συνδέονται με την προετοιμασία του εδάφους για την εφαρμογή των νέων κανόνων που εισήγαγε το σύμφωνο, ιδίως τη θέση του αναβαθμισμένου Eurodac σε επιχειρησιακή λειτουργία, την εφαρμογή του ελέγχου διαλογής και την υποχρεωτική διαδικασία στα σύνορα, καθώς και τις νέες διασφαλίσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Οι εναπομένουσες προκλήσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστούν εγκαίρως για την πλήρη εφαρμογή του συμφώνου.

Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους, όπου απαιτείται, για να διασφαλιστεί η επιτυχής εφαρμογή του συμφώνου. Ενώ σημειώνεται πρόοδος σε τεχνικό επίπεδο, η σταθερή πολιτική δέσμευση και η ανάληψη ευθύνης σε εθνικό επίπεδο εξακολουθούν να είναι ουσιαστικής σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που έχουν προσδιοριστεί. Είναι αναγκαίο να σημειωθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πρόοδος στην εφαρμογή του συμφώνου πριν από την έναρξη του ετήσιου κύκλου αλληλεγγύης. Ειδικότερα, είναι καίριας σημασίας να μην υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην

([1]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Κοινό σχέδιο εφαρμογής του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο [COM(2024) 251 final], https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52024DC0251.

εφαρμογή των ισχυόντων κανόνων, διότι αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο στη συνολική εκτίμηση της πίεσης και στην πρόσβαση στη δεξαμενή αλληλεγγύης. Η Επιτροπή, από κοινού με τους οργανισμούς της ΕΕ, θα συνεχίσει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη και να τα στηρίζει, μεταξύ άλλων μέσω χρηματοδότησης, με ιδιαίτερη έμφαση στη δράση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που έχουν προσδιοριστεί.

Το σύμφωνο, για να προσαρμοστεί και να ανταποκριθεί στον δυναμικό χαρακτήρα της μετανάστευσης, πρέπει επίσης να συμπληρωθεί με πρόσθετες προσπάθειες σε τομείς που δεν καλύπτονται από το νέο νομοθετικό πλαίσιο. Η ενίσχυση της παγκόσμιας συνεργασίας στον τομέα της μετανάστευσης είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχή και βιώσιμη εφαρμογή του συμφώνου. Η ΕΕ έχει επενδύσει σε ολοκληρωμένες εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες, οι οποίες έχουν συμβάλει στη μείωση των αντικανονικών αφίξεων στην ΕΕ. Με βάση τα δεδομένα του Frontex, το 2024 ο αριθμός των αντικανονικών αφίξεων που καταγράφηκαν στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ ήταν 240 000, σημειώνοντας μείωση κατά 37 % σε σύγκριση με το 2023 ([3]). Η Ένωση πρέπει να συνεχίσει να οικοδομεί και να επεκτείνει τις εν λόγω εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες κατά αμοιβαία επωφελή τρόπο με σκοπό τη μείωση των αντικανονικών αφίξεων, την αναβάθμιση της παγκόσμιας συμμαχίας για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών, την ενίσχυση της συνεργασίας για την επιστροφή και την επανεισδοχή, την προώθηση της κινητικότητας των ταλέντων μέσω εταιρικών σχέσεων προσέλκυσης ταλέντων και την παροχή προστασίας στους πρόσφυγες που έχουν εκτοπιστεί σε τρίτες χώρες, μεταξύ άλλων μέσω της επανεγκατάστασης και της εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους. Η προσέγγιση «Ομάδα Ευρώπη» ([4]) έχει αποδειχθεί επιτυχής μέθοδος στις διαπραγματεύσεις με σχετικές τρίτες χώρες για τη σύναψη νέων ή την αναπροσαρμογή υφιστάμενων εταιρικών σχέσεων.

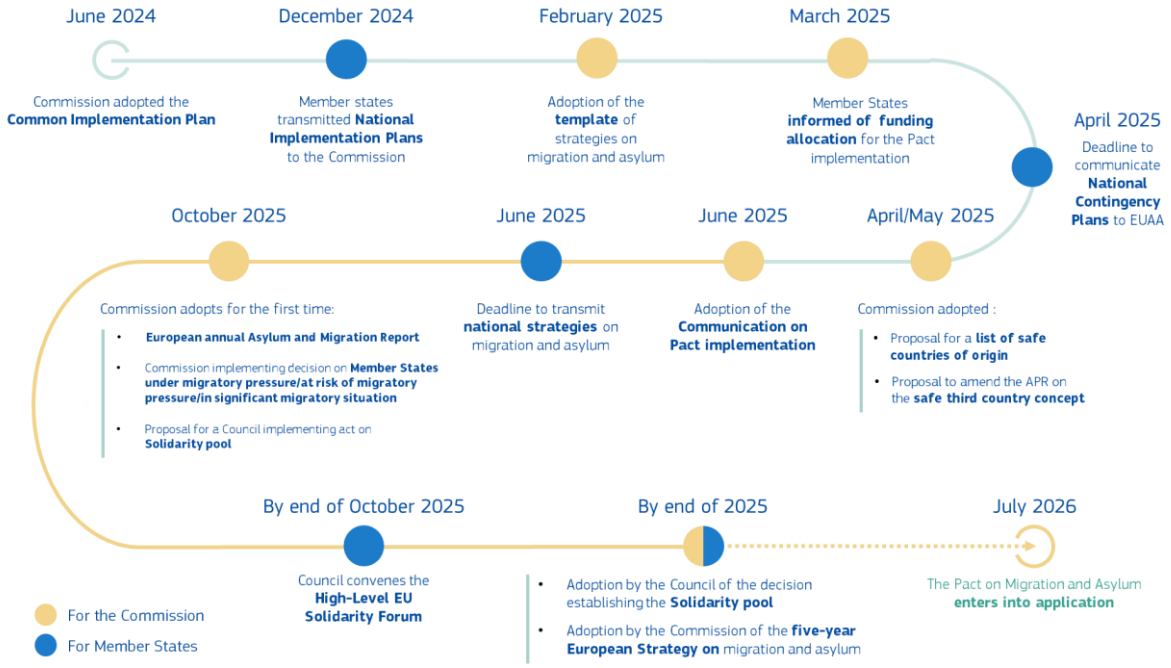
Με την παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του συμφώνου, σύμφωνα με το άρθρο 84 του κανονισμού για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης ([5]). Με βάση τις κύριες δράσεις του κοινού σχεδίου εφαρμογής του Ιουνίου 2024 και εν αναμονή της έναρξης του πρώτου ετήσιου κύκλου αλληλεγγύης τον Οκτώβριο του 2025, στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται η κατάσταση της προόδου που έχει σημειωθεί σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο όσον αφορά την εφαρμογή του συμφώνου και παρέχεται επισκόπηση της πορείας εφαρμογής σε σχέση με καθένα από τα δέκα δομικά στοιχεία. Ως επόμενο βήμα, η ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και το άσυλο του Οκτωβρίου 2025 θα περιλαμβάνει επικαιροποιημένη κατάσταση εφαρμογής του συμφώνου. Στη συνέχεια, η Επιτροπή θα παρουσιάσει έως το τέλος του τρέχοντος έτους μια μακροπρόθεσμη ευρωπαϊκή στρατηγική για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, με σκοπό τη στήριξη μιας ολοκληρωμένης και συντονισμένης προσέγγισης όσον αφορά την εφαρμογή του συμφώνου σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο.

Εικόνα 1: Χρονοδιάγραμμα της μεταβατικής περιόδου

([3]) Παρακολούθηση και ανάλυση κινδύνου από τον Frontex: https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/.

([4]) Πρωτοβουλίες της «Ομάδας Ευρώπη»: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/team-europe-initiatives_el.

([5]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1351 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1147 και (ΕΕ) 2021/1060 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 [COM(2020) 758 final], https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32024R1351.

2. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ

Σύμφωνα με το κοινό σχέδιο εφαρμογής, η Επιτροπή και οι οργανισμοί της ΕΕ, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, εργάστηκαν για να διασφαλίσουν την εκπλήρωση των νομικών οροσήμων και τον συνεχή συντονισμό του επιχειρησιακού σχεδιασμού της εφαρμογής, την επικαιροποίησή του κατά περίπτωση, και τη μετουσίωσή του σε επιχειρησιακή πρακτική. Παράλληλα, η άμεση διμερής βοήθεια προς τα κράτη μέλη είχε ως αποτέλεσμα την παροχή εξατομικευμένης στήριξης από την Επιτροπή και τους οργανισμούς της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη.

Σε ενωσιακό επίπεδο, η Επιτροπή εξακολουθεί επίσης να εργάζεται για την ολοκλήρωση και τη συμπλήρωση του νομοθετικού πλαισίου του συμφώνου. Τον Μάρτιο του 2025 η Επιτροπή υπέβαλε νέα νομοθετική πρόταση κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος για την επιστροφή (6). Κατά περίπτωση, η Επιτροπή υλοποίησε επίσης εγκαίρως και πρότεινε την επίσπευση ορισμένων από τις νέες διατάξεις του συμφώνου. Πρότεινε την κατάρτιση ενωσιακού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής (7), καθώς και την αναθεώρηση των κανόνων σχετικά με την εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» (8), εκπληρώνοντας την απαίτηση του συμφώνου να επανεξεταστεί η εφαρμογή της έννοιας αυτής έως τον Ιούνιο του 2025. Τέλος, η Επιτροπή πρότεινε να τεθούν νωρίτερα σε εφαρμογή δύο βασικά στοιχεία του κανονισμού για τη διαδικασία ασύλου, με στόχο να υποστηριχτούν τα κράτη μέλη ώστε να διεκπεραιώνουν τις αιτήσεις ασύλου ταχύτερα και αποτελεσματικότερα για περιπτώσεις αιτούντων των οποίων οι ισχυρισμοί ενδέχεται να είναι αβάσιμοι. Στα εν λόγω στοιχεία περιλαμβάνονται οι διατάξεις του συμφώνου που αφορούν αιτούντες προερχόμενους

(6) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινού συστήματος για την επιστροφή των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και την κατάργηση της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της οδηγίας 2001/40/ΕΚ του Συμβουλίου και της απόφασης 2004/191/ΕΚ του Συμβουλίου [COM(2025) 101 final], EUR-Lex - 52025PC0101 - EL - EUR-Lex.

(7) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1348 όσον αφορά την κατάρτιση καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής σε επίπεδο Ένωσης [COM(2025) 186 final], EUR-Lex - 52025PC0186 - EL - EUR-Lex.

(8) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1348 όσον αφορά την εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» [COM(2025) 259 final], EUR-Lex - 52025PC0259 - EL - EUR-Lex.

από τρίτες χώρες με χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης και τη δυνατότητα να χαρακτηριστούν ασφαλείς χώρες καταγωγής και ασφαλείς τρίτες χώρες με εξαιρέσεις.

2.1 Καθοδήγηση και διάλογος

Τα καθήκοντα και τα ορόσημα που περιγράφονται στο κοινό σχέδιο εφαρμογής για υλοποίηση σε επίπεδο ΕΕ έως τον Ιούνιο του 2025 έχουν εκπληρωθεί. Για την παροχή καθοδήγησης, η Επιτροπή δημιούργησε μια πλατφόρμα εφαρμογής του συμφώνου, η οποία συνεδρίασε για πρώτη φορά τον Ιανουάριο του 2025 με σκοπό να συζητήσει τον σχεδιασμό σε εθνικό επίπεδο και τον στρατηγικό προγραμματισμό της ειδικής χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ. Η Στρατηγική Επιτροπή για τη Μετανάστευση, τα Σύνορα και το Άσυλο (SCIFA) παρέχει επίσης καθοδήγηση μέσω τακτικών συζητήσεων σχετικά με την εφαρμογή του συμφώνου.

Η ανταλλαγή απόψεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι τακτική στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας για το άσυλο — εφαρμογή του συμφώνου / κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων.

Οι τεχνικές εργασίες συνεχίζονται με ταχείς ρυθμούς, με την υποστήριξη των συνεδριάσεων των επιτροπών επαφών και των ομάδων εμπειρογνωμόνων, με σκοπό τη διασφάλιση κοινής ερμηνείας και την αποσαφήνιση των νομικών διατάξεων. Αυτό οδήγησε στην έγκαιρη προετοιμασία των απαιτούμενων εκτελεστικών πράξεων ([9]) και στην ανταλλαγή ορθών πρακτικών για όλες τις συνιστώσες του συμφώνου. Τα δίκτυα των οργανισμών συνέβαλαν επίσης στον εντοπισμό κοινών επιχειρησιακών προκλήσεων και λύσεων, μεταξύ άλλων μέσω της ανάπτυξης υποδειγμάτων και εγγράφων καθοδήγησης. Για την αποφυγή αλληλεπικαλύψεων, την προώθηση της απλούστευσης και τη διασφάλιση συνεργειών, η Επιτροπή διοργάνωσε επίσης διάφορες κοινές συνεδριάσεις επιτροπών και ομάδων εμπειρογνωμόνων που καλύπτουν διαφορετικά στοιχεία του συμφώνου αλληλοδιαδόχως με τις συνεδριάσεις των δικτύων των οργανισμών.

Η άμεση διμερής στήριξη της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη εξακολουθεί να αποτελεί το επίκεντρο των κοινών εργασιών για όλα τα στοιχεία του κοινού σχεδίου εφαρμογής. Η προσέγγιση αυτή παρέχει στήριξη κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό, προσαρμοσμένη στις εθνικές συνθήκες και στις διαφορετικές θεσμικές ρυθμίσεις κάθε κράτους μέλους. Η Επιτροπή συγκρότησε ειδικές ανά χώρα ομάδες και συνδέσμους σε επίπεδο ανώτερων υπαλλήλων για την αλληλεπίδραση με κάθε κράτος μέλος.

Οι ανά χώρα ομάδες στο πλαίσιο των υπηρεσιών της Επιτροπής συνεργάστηκαν διμερώς με τις αρχές των κρατών μελών και παρείχαν μια βασική ανάλυση των συστημάτων των κρατών μελών και των σχετικών προκλήσεων, η οποία τροφοδότησε τα εθνικά σχέδια εφαρμογής (στο εξής: ΕΣΕ). Οι εργασίες επικεντρώνονται πλέον στην εφαρμογή και στη θέση των ΕΣΕ σε επιχειρησιακή λειτουργία. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται με τη στήριξη της Επιτροπής για να διασφαλίσουν την κατανομή επαρκούς χρηματοδότησης από τα κονδύλια της ΕΕ και τους εθνικούς προϋπολογισμούς για τους στόχους κάθε σχεδίου.

Επιπλέον, μέσω ειδικής πρόσκλησης το 2024, εννέα κράτη μέλη αξιοποίησαν τη στήριξη που παρασχέθηκε από το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (στο εξής: TSI) για την κατάρτιση των ΕΣΕ τους ([9]). Επί του παρόντος, η Επιτροπή στηρίζει δέκα κράτη μέλη μέσω του TSI για την εφαρμογή του συμφώνου. Επιπλέον, τα κράτη μέλη επωφελούνται από την αλληλοδιδαχή από ομοτίμους και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών που καθιερώθηκαν στο πλαίσιο του TSI. Για την προώθηση μιας πολυμερούς προσέγγισης, η Επιτροπή πραγματοποίησε ειδικές συνεδριάσεις ενημέρωσης και διαβούλευσης με ενδιαφερόμενα μέρη, όπως κοινωνικούς και

([9]) Οι διάφορες εκτελεστικές πράξεις για τις νομοθετικές πράξεις του συμφώνου παρατίθενται στο παράρτημα του κοινού σχεδίου εφαρμογής: EUR-Lex - 52024DC0251 - EL - EUR-Lex.

οικονομικούς εταίρους, διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως οργανώσεις μεταναστών ([10]).

2.2 Το έργο των οργανισμών της ΕΕ

Το έργο των οργανισμών της ΕΕ για την εφαρμογή του συμφώνου, ιδίως του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (στο εξής: EUAA), του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) και του eu-LISA, σημειώνει πρόοδο.

Ο EUAA διευκολύνει τη μετάβαση των κρατών μελών στο νέο νομικό πλαίσιο που απορρέει από το σύμφωνο και στήριξε την Επιτροπή στην ανάπτυξη του κοινού σχεδίου εφαρμογής. Στο πλαίσιο των εθνικών δικτύων εμπειρογνωμόνων του, ο EUAA επικαιροποίησε τα προϊόντα και την καθοδήγηση που παρέχει και ανέπτυξε νέα, όπου απαιτούνταν από το σύμφωνο ή όπου ήταν αναγκαίο. Ο EUAA επικαιροποιεί επί του παρόντος τις ενότητες κατάρτισης του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού προγράμματος για το άσυλο και επανεξετάζει τα σχετικά επιχειρησιακά πρότυπα και δείκτες (περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται στο σημείο 3 κάτω από κάθε δομικό στοιχείο).

Επιπλέον, το 2025 θα πραγματοποιηθούν δύο πιλοτικές ασκήσεις παρακολούθησης (στην Εσθονία και στις Κάτω Χώρες) με σκοπό την προετοιμασία για την πλήρη εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος παρακολούθησης του EUAA από το 2026 και μετά. Στο πλαίσιο του προγράμματος, όλα τα κράτη μέλη θα παρακολουθούνται ως προς την τεχνική και επιχειρησιακή εφαρμογή του συμφώνου σε 5ετή κύκλο. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης θα στηρίξουν επίσης την αξιολόγηση της Επιτροπής σχετικά με το αν τα εθνικά συστήματα ασύλου και υποδοχής είναι καλά προετοιμασμένα.

Ο Frontex εξακολουθεί να παρέχει στήριξη στους τομείς που εμπίπτουν στην εντολή του, μέσω πρακτικής καθοδήγησης και εργαλείων, καθώς και επιχειρησιακή στήριξη κατόπιν αιτήματος, ιδίως σε σχέση με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή νέων διαδικασιών στα σύνορα. Τα διάφορα στοιχεία που σχετίζονται με την εφαρμογή του συμφώνου συζητούνται στις ομάδες εργασίας και στα δίκτυα του Frontex, καθώς και σε ειδικές ad hoc συνεδριάσεις με τα κράτη μέλη. Επιπλέον, ο Frontex παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής, σε στενή συνεργασία με τον συντονιστή επιστροφών της ΕΕ. Ο Frontex συνεργάζεται επίσης με τα κράτη μέλη για την εκπόνηση εκτιμήσεων κινδύνου και συμβάλλει στον ποιοτικό έλεγχο των συνόρων. Η ετήσια αξιολόγηση τρωτότητας που πραγματοποιεί ο Frontex, στο πλαίσιο της οποίας αξιολογείται η ικανότητα και η ετοιμότητα κάθε κράτους μέλους της ΕΕ και των συνδεδεμένων χωρών Σένγκεν να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις στα εξωτερικά τους σύνορα, θα διευκολύνει τη μετάβαση στο νέο νομικό πλαίσιο.

Ο eu-LISA διαδραματίζει καίριο ρόλο στην εφαρμογή του συμφώνου, ιδίως για την περαιτέρω ενίσχυση της αποτελεσματικής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, για τη θέσπιση ενιαίων κανόνων που διασφαλίζουν τον έλεγχο και για την ορθή καταγραφή των αντικανονικών μεταναστών και των αιτούντων άσυλο που εισέρχονται στην ΕΕ. Η καλή λειτουργία των νέων κανόνων του συμφώνου εξαρτάται από την αποτελεσματική διαθεσιμότητα και τη λειτουργία του νέου Eurodac από τις 12 Ιουνίου 2026. Ο eu-LISA στηρίζει συνεχώς τα κράτη μέλη σε αυτό το δύσκολο έργο (περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται στο σημείο 3.1).

Για να εξασφαλιστούν συνέργειες μεταξύ των εργασιών της Επιτροπής και των οργανισμών της ΕΕ, η πρώτη θα πρέπει να αναπτύξει την οριζόντια νομική καθοδήγηση, ενώ οι δεύτεροι θα πρέπει να επικεντρωθούν πρωτίστως στην ανάπτυξη στοχευμένης επιχειρησιακής

([10]) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι ΜΚΟ συζητούν την εφαρμογή του συμφώνου για τη μετανάστευση: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-and-ngos-discuss-implementation-migration-pact-2024-05-27_en?prefLang=el&etrans=el.

καθοδήγησης και στήριξης. Η Επιτροπή και οι οργανισμοί θα συνεχίσουν να συνεργάζονται για την επίτευξη αποτελεσματικότητας υψηλού επιπέδου και τη μείωση του φόρτου για τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τον γενικό στόχο της Επιτροπής για απλούστευση.

2.3 Χρηματοδοτική στήριξη

Η ΕΕ διαθέτει επιπλέον 3 δισ. EUR στα κράτη μέλη για τη στήριξη της εφαρμογής του συμφώνου και τη φιλοξενία εκτοπισμένων ατόμων από την Ουκρανία. Αυτό σημαίνει περαιτέρω αύξηση κατά 1 δισ. EUR σε σύγκριση με τα ποσά που ανακοινώθηκαν στο κοινό σχέδιο εφαρμογής. Επιπλέον, τα κράτη μέλη που πληρούν τις προϋποθέσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα περισσότερα από τα 1,6 δισ. EUR που είναι διαθέσιμα στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης των ταμείων εσωτερικών υποθέσεων ([11]).

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα εν λόγω πρόσθετα κονδύλια με στρατηγικό τρόπο ώστε να σημειώνουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πρόοδο στις προσπάθειες εφαρμογής, δίνοντας παράλληλα προτεραιότητα στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων προκλήσεων που προσδιορίζονται στο εθνικό τους σχέδιο εφαρμογής και σε διάλογο με την Επιτροπή. Η Επιτροπή έχει στηρίξει τα κράτη μέλη στον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων τους και ο προγραμματισμός αυτής της πρόσθετης χρηματοδότησης θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα εθνικά σχέδια εφαρμογής των κρατών μελών. Παρότι τα επιπλέον ποσά είναι σημαντικά, λόγω της κλίμακας των μεταρρυθμίσεων του συμφώνου, τα κράτη μέλη θα χρειαστεί να προσδιορίσουν άλλες σχετικές πηγές χρηματοδότησης σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο (π.χ. πολιτική συνοχής) για την κάλυψη όλων των αναγκών τους. Είναι κρίσιμης σημασίας να διασφαλιστεί ότι οι απαιτούμενες τροποποιήσεις των προγραμμάτων των κρατών μελών θα έχουν ολοκληρωθεί το αργότερο έως το τέλος του έτους και ότι οι διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων θα δρομολογηθούν και θα ολοκληρωθούν εγκαίρως. Τα περισσότερα κράτη μέλη βρίσκονται σε ικανοποιητική πορεία όσον αφορά την επίτευξη του εν λόγω στόχου, παρότι σε ορισμένα απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ([12]), και εντοπίζουν άλλες σχετικές πηγές χρηματοδότησης σε εθνικό επίπεδο, καθώς και άλλα ενωσιακά κονδύλια, όπως εκείνα στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, ενώ παράλληλα επιδιώκουν περισσότερες συνέργειες και συμπληρωματικότητες.

3. ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

3.1 Επισκόπηση των εθνικών σχεδίων εφαρμογής και συντονισμός

Το κοινό σχέδιο εφαρμογής έθεσε ως κοινό στόχο τη θέσπιση καλά προετοιμασμένων συστημάτων έως τη λήξη της μεταβατικής περιόδου. Για να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα είναι καλά προετοιμασμένα, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν τους νέους κανόνες του συμφώνου και να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες προκλήσεις σε σχέση με την εθνική νομοθεσία, τις πρακτικές και την επιχειρησιακή τους ικανότητα.

Όλα τα κράτη μέλη κλήθηκαν να καταρτίσουν ΕΣΕ με σαφείς δράσεις και χρονοδιαγράμματα, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη σύναψη συμβάσεων, την κατάρτιση και τις ανάγκες προσλήψεων. Μέχρι σήμερα 26 κράτη μέλη έχουν τακτικές επαφές με την Επιτροπή για την εφαρμογή του συμφώνου και 25 κράτη μέλη έχουν υποβάλει τα εθνικά τους σχέδια εφαρμογής

([11]) Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) και Ταμείο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων (μέσο για τη διαχείριση των συνόρων και τις θεωρήσεις/ΜΔΣΘ).

([12]) Στις 6 Ιουνίου καταγράφονται ανησυχητικές καθυστερήσεις, για διαφορετικούς λόγους, σε: Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία.

([13]). Οι τέσσερις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν υπέβαλαν επίσης τα ΕΣΕ τους, τα οποία καλύπτουν στοιχεία του συμφώνου στα οποία συμμετέχουν.

Όλα τα ΕΣΕ βασίζονται στο υπόδειγμα που παρείχε η Επιτροπή και, ως εκ τούτου, αποτυπώνουν τη δομή των δομικών στοιχείων του κοινού σχεδίου εφαρμογής. Περίπου το ένα τρίτο των σχεδίων εκδόθηκαν επίσης ως δημόσια έγγραφα ([14]).

Η Επιτροπή στήριξε τα κράτη μέλη στην αξιολόγηση των υφιστάμενων συστημάτων τους, ώστε να διευκολυνθεί η θέσπιση γραμμών βάσης για τον σχεδιασμό, και παρείχε ορισμένες συστάσεις, οι οποίες αποτυπώνονται στη μεγάλη πλειονότητα των ΕΣΕ. Κατά γενικό κανόνα, ο βαθμός λεπτομέρειας των εθνικών σχεδίων εφαρμογής ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και εντός του ΕΣΕ ενός κράτους μέλους, ανά τομέα πολιτικής ή δομικό στοιχείο. Ανάλογα με την περίπτωση, αυτό μπορεί να αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι είτε οι αξιολογήσεις και οι επανεξετάσεις βρίσκονταν ακόμη σε εξέλιξη κατά τον χρόνο υποβολής είτε ότι χρειάζονταν λιγότερες εργασίες σε ορισμένους τομείς ή δομικά στοιχεία. Τα περισσότερα κράτη μέλη πρέπει ακόμη να καθορίσουν συγκεκριμένα ορόσημα και στόχους ώστε να καταγράφουν και να παρακολουθούν την εφαρμογή, κάτι που είναι χρήσιμο για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση σημαντικών καθυστερήσεων.

Η εφαρμογή του συμφώνου δεν αποτελεί μεμονωμένη, αλλά δυναμική διαδικασία. Μετά την αρχική υποβολή των ΕΣΕ, ορισμένα κράτη μέλη επικαιροποίησαν και επανεξέτασαν τα στοιχεία των ΕΣΕ τους ([15]), αποτυπώνοντας το σημαντικό έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη. Τα νομοθετικά στοιχεία καλύπτονται σε όλα τα ΕΣΕ, αν και σε διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας. Οι εργασίες για τις αναγκαίες νομοθετικές αλλαγές έχουν ξεκινήσει σε όλα τα κράτη μέλη. Τουλάχιστον τρία κράτη μέλη έχουν ήδη ολοκληρώσει τη σύνταξη της σχετικής εθνικής νομοθεσίας και προετοιμάζονται για την έγκριση ([16]). Αρκετά άλλα κράτη μέλη αναμένεται να ολοκληρώσουν τη διαδικασία εντός του έτους. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να επιταχυνθεί η εν λόγω διαδικασία σε ορισμένα άλλα.

Τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μηχανισμούς σχεδιασμού και συντονισμού για την επίτευξη αποτελεσμάτων σε επιχειρησιακό επίπεδο και θα πρέπει πλέον να τους χρησιμοποιούν για την αποτελεσματική εφαρμογή του συμφώνου. Η προετοιμασία των ΕΣΕ συνέβαλε στον εντοπισμό εθνικών ζητημάτων συντονισμού. Παρότι πολλά κράτη μέλη ενισχύουν την ολοκληρωμένη χάραξη πολιτικής μέσω διυπουργικών ρυθμίσεων, άλλα χρειάζονται ισχυρότερο συντονισμό μεταξύ των τομέων πολιτικής και των επιπέδων διακυβέρνησης. Μολονότι τα υπουργεία μετανάστευσης ή εσωτερικών θα έχουν ηγετικό ρόλο, είναι απαραίτητη η συμμετοχή και άλλων υπουργείων, του δικαστικού σώματος καθώς και των τοπικών αρχών. Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της και εξακολουθεί να ζητεί καλό συντονισμό με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, καθώς και της κοινωνίας των πολιτών, για την επίτευξη υψηλού επιπέδου αποτελεσματικότητας κατά την εφαρμογή του συμφώνου. Για τον σκοπό αυτό, με βάση το εξορθολογισμένο σύστημα που θεσπίστηκε με το σύμφωνο (π.χ. διαδικασίες μεταφοράς, στενότεροι δεσμοί μεταξύ ασύλου και επιστροφής, καλύτερη χρήση των βάσεων δεδομένων), η Επιτροπή θα συνεχίσει να διερευνά τρόπους για τον περαιτέρω εξορθολογισμό των σχετικών εργασιών και τη μείωση του συνολικού διοικητικού φόρτου σύμφωνα με τους στόχους της Επιτροπής όσον αφορά την απλούστευση. Η επικείμενη

([13]) Η Ουγγαρία κοινοποίησε στην Επιτροπή ότι δεν προτίθεται να καταρτίσει ΕΣΕ. Η Πολωνία γνωστοποίησε τη θέση της σχετικά με την εφαρμογή του συμφώνου. Η Ιρλανδία υπέβαλε επίσης ΕΣΕ διότι κοινοποίησε τη συμμετοχή της στο σύμφωνο της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο.

([14]) Αυστρία· Βουλγαρία· Τσεχία· Γερμανία· Λιθουανία· Λουξεμβούργο· Κάτω Χώρες· Σλοβακία· Σλοβενία· Σουηδία (κατόπιν αιτήματος).

([15]) Για παράδειγμα, η Ελλάδα, η Ισπανία και το Βέλγιο.

([16]) Τσεχία, Εσθονία, Κάτω Χώρες.

μακροπρόθεσμη ευρωπαϊκή στρατηγική για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης θα αποτελέσει ευκαιρία για περαιτέρω ολοκληρωμένη και εξορθολογισμένη χάραξη πολιτικής.

Η Επιτροπή διατηρεί στενό διάλογο με όλα τα κράτη μέλη και τα στηρίζει όσον αφορά τον σχεδιασμό και τις επιχειρησιακές πτυχές. Η Επιτροπή βρίσκεται επίσης σε στενή επαφή με τα κράτη μέλη που δεν υπέβαλαν ΕΣΕ και παροτρύνει όλα τα κράτη μέλη να ολοκληρώσουν τη διαδικασία αυτή το συντομότερο δυνατόν.

3.2 Δομικό στοιχείο 1 — Eurodac

Η ταχεία ανάπτυξη και έναρξη λειτουργίας του μεταρρυθμισμένου συστήματος Eurodac αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την ορθή εφαρμογή όλων των στοιχείων του συμφώνου. Η μεταρρύθμιση του Eurodac αποτελεί κοινή ευθύνη της Επιτροπής, του eu-LISA και των κρατών μελών και μέχρι στιγμής έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος. Η προετοιμασία των μη νομοθετικών πράξεων που απαιτούνται για την εφαρμογή του συμφώνου βρίσκεται σε ικανοποιητική πορεία, όπως και η ανάπτυξη του νέου Eurodac από τον eu-LISA, η οποία βασίζεται εν μέρει στις συνιστώσες του πλαισίου διαλειτουργικότητας που θα χρησιμοποιεί το Eurodac.

Δεδομένου του απαιτητικού χρονοδιαγράμματος για την εφαρμογή του Eurodac, η Επιτροπή, ο eu-LISA και τα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει δέσμη μέτρων ώστε να μετριαστούν οι καθυστερήσεις. Τα εν λόγω μέτρα τέθηκαν σε εφαρμογή κυρίως από τον eu-LISA για τη στήριξη των κρατών μελών. Ένα τέτοιο μέτρο είναι η προβλεπόμενη παράδοση των λειτουργιών του Eurodac σε δύο φάσεις (τον Ιούνιο και τον Δεκέμβριο του 2026), με προτεραιότητα στις λειτουργίες που προσδιορίστηκαν ως κρίσιμες για τον Ιούνιο του 2026. Ένα άλλο μέτρο είναι η ανάπτυξη μιας λύσης σε κεντρικό επίπεδο, δηλαδή μιας διαδικτυακής διεπαφής χρήστη, από τον eu-LISA. Η εν λόγω κεντρική λύση θα πρέπει να χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη τα οποία, για λόγους όπως η έλλειψη πόρων, δεν είναι έτοιμα να επιτύχουν πλήρη ενοποίηση μεταξύ συστημάτων έως τον Ιούνιο του 2026.

Επιπλέον, ο eu-LISA επέλεξε να υιοθετήσει μια ευέλικτη προσέγγιση όσον αφορά την εφαρμογή του συστήματος Eurodac, η οποία παρέχει στον οργανισμό τη δυνατότητα να κοινοποιεί σταδιακά τα διάφορα απαραίτητα τεχνικά έγγραφα. Ως εκ τούτου, τα βασικά έγγραφα μπορούσαν να κοινοποιούνται εγκαίρως στα κράτη μέλη διευκολύνοντας τη συλλογή και τη χρήση κοινής εμπειρογνωσίας που υπάρχει σε όλα τα κράτη μέλη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το πρώτο έγγραφο ελέγχου διασύνδεσης παραδόθηκε τον Οκτώβριο του 2024, και ακολούθησε τον Δεκέμβριο του 2024 η παράδοσή του πλήρους εγγράφου ελέγχου διασύνδεσης, όπως απαιτείται από τον κανονισμό. Η ίδια ευέλικτη προσέγγιση υιοθετήθηκε και για τις δοκιμές. Οι εθελοντικές βασικές δοκιμές συνδεσιμότητας μεταξύ των κρατών μελών και του eu-LISA έχουν ήδη ξεκινήσει, ενώ αρκετά κράτη μέλη τις έχουν ήδη ολοκληρώσει επιτυχώς.

Σε εθνικό επίπεδο, κατά τη δημιουργία του συστήματός τους, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν είτε να χρησιμοποιήσουν την κεντρική λύση που παρέχει ο eu-LISA είτε να δημιουργήσουν ένα εθνικό σύστημα το οποίο θα ενσωματώνει πλήρως το Eurodac ή συνδυασμό και των δύο (δηλαδή πρώτα την κεντρική λύση και, στη συνέχεια, την ενοποίηση μεταξύ συστημάτων). Χάρη στην προαναφερόμενη ευέλικτη προσέγγιση που υιοθέτησε ο eu-LISA, τα κράτη μέλη είχαν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν σχετικά νωρίς την ανάπτυξη του συστήματος σε εθνικό επίπεδο. Οι τακτικές συνεδριάσεις που διοργανώνονται από τον eu-LISA (φόρουμ διαχείρισης έργου, συμβουλευτική ομάδα) παρέχουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να υποβάλλουν περιοδικές εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση της εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο και να επισημαίνουν τυχόν προκλήσεις που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε ολόκληρο το έργο σε επίπεδο ΕΕ. Μέχρι σήμερα η επικοινωνία αυτή έχει δείξει ότι, παρά την ικανοποιητική πρόοδο, ορισμένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν προκλήσεις. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ο προσδιορισμός της εθνικής αρχής που θα είναι αρμόδια για την εφαρμογή

του συστήματος ή της αρχής στην οποία θα υπάγεται το εθνικό σημείο πρόσβασης, οι δυσκολίες στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, οι περιορισμένοι πόροι (ανθρώπινοι ή χρηματοδοτικοί) και τα συνεχή αιτήματα για τεχνική τεκμηρίωση ([17]).

Από την πλευρά της, η Επιτροπή συμμετέχει σε όλες τις συνεδριάσεις που διοργανώνει ο eu-LISA κατά τις οποίες τα κράτη μέλη υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση της εφαρμογής, ενώ παρακολουθούνται και εξετάζονται οι τελευταίες εξελίξεις και πιθανές προκλήσεις. Τον Μάρτιο του 2025 η Επιτροπή απέστειλε σε όλα τα κράτη μέλη επιστολή στην οποία υπογράμμιζε την πρόοδο που είχε επιτευχθεί μέχρι τότε και επαναλάμβανε τη σημασία της έγκαιρης εφαρμογής του Eurodac, τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών. Η Επιτροπή διοργάνωσε επίσης διμερείς συναντήσεις με τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις. Η προετοιμασία των πράξεων που είναι αναγκαίες για τη λειτουργία του συστήματος (όσον αφορά το περιεχόμενο των διασυστημικών στατιστικών και τη διαλειτουργικότητα) βρίσκεται σε εξέλιξη.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Ο eu-LISA θα πρέπει να συνεχίσει να συνεργάζεται στενά με τα κράτη μέλη και την Επιτροπή. Επί του παρόντος, τα βασικά στοιχεία του εγγράφου ελέγχου διασύνδεσης θα πρέπει να θεωρούνται αρκετά σταθερά ώστε να παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να κινούν διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, όπου απαιτείται. Στο παρόν στάδιο δεν θα πρέπει να συμπεριληφθούν άλλες σημαντικές αλλαγές· τυχόν περαιτέρω αλλαγές στο έγγραφο θα πρέπει να περιλαμβάνουν μόνο ήσσονος σημασίας προσαρμογές, οι οποίες απορρέουν από έγγραφα ελέγχου διασύνδεσης που σχετίζονται με τη διαλειτουργικότητα, τυπογραφικά λάθη ή μικρές διορθώσεις μετά από δοκιμές. Ωστόσο, η σταθεροποίηση του εγγράφου ελέγχου διασύνδεσης τώρα δεν θα εμποδίσει την εφαρμογή περαιτέρω βελτιώσεων στο σύστημα με την πάροδο του χρόνου. Τα κράτη μέλη που θα προτιμούσαν πλήρη ενοποίηση των συστημάτων δεν θα πρέπει να αποκλείουν εντελώς τη δυνατότητα να βασίζονται εφεδρικά στην κεντρική λύση που ανέπτυξε ο eu-LISA, εάν υπάρξουν καθυστερήσεις στη διαδικασία ενοποίησης.

Κατά τους επόμενους μήνες, η τακτική υποβολή μηνιαίων εκθέσεων θα είναι σημαντική για την αξιολόγηση της συνολικής κατάστασης της εφαρμογής και θα δώσει στην Επιτροπή και στον eu-LISA τη δυνατότητα να παρέχουν πρόσθετη στήριξη, όπου απαιτείται. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιοποιούν πλήρως το φόρουμ διαχείρισης έργων του Eurodac και να ενημερώνουν προδραστικά την Επιτροπή σε περίπτωση σοβαρών δυσκολιών.

Σε πρακτικό επίπεδο, οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων πρέπει να ολοκληρωθούν το συντομότερο δυνατόν, να τεθούν σε εφαρμογή τα σχέδια κατάρτισης και οι διαδικασίες προσλήψεων και να πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες υποχρεωτικές επιχειρησιακές δοκιμές. Είναι σημαντικό να τηρηθεί το συμφωνηθέν χρονοδιάγραμμα εφαρμογής και να δοθεί όλη η προσοχή στην ανάπτυξη, στις δοκιμές και στην επιχειρησιακή ετοιμότητα σε εθνικό επίπεδο.

3.3 Δομικό στοιχείο 2 — Ένα νέο σύστημα για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ

Οι προετοιμασίες προκειμένου να τεθεί σε λειτουργία η νέα υποχρεωτική διαδικασία στα σύνορα βρίσκονται σε εξέλιξη. Τον Αύγουστο του 2024 η Επιτροπή εξέδωσε την εκτελεστική πράξη στην οποία καθορίζεται η επαρκής ικανότητα κάθε κράτους μέλους και ο μέγιστος

([17]) Κατά τη συνεδρίαση της συμβουλευτικής ομάδας στις 15-16 Μαΐου, τα ακόλουθα κράτη μέλη ανέφεραν ότι διέτρεχαν κίνδυνο ή θεωρήθηκε ότι βρίσκονται κατάσταση κινδύνου λόγω της έλλειψης εκθέσεων: Δανία, Φινλανδία, Γερμανία, Κύπρος, Ελλάδα.

αριθμός αιτήσεων διεθνούς προστασίας πέραν του οποίου τα κράτη μέλη δεν θα υποχρεούνται να εφαρμόζουν τη διαδικασία στα σύνορα («ετήσιο ανώτατο όριο») ([18]).

Η Επιτροπή επεξεργάζεται έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τον έλεγχο διαλογής, προκειμένου να παράσχει ένα δυναμικό έγγραφο που θα καλύπτει τον έλεγχο διαλογής στα εξωτερικά σύνορα και εντός της επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών παραμέτρων και για τα κράτη μέλη που επηρεάζονται από δευτερογενείς μετακινήσεις.

Για να διασφαλιστεί η συνοχή των πολιτικών, ο έλεγχος διαλογής συμπεριλήφθηκε επίσης στις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές του κύκλου πολυετούς στρατηγικής πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (EIBM) ([19]). Ο Frontex βρίσκεται σε ικανοποιητική πορεία όσον αφορά την ανάπτυξη, σε συνεργασία με τον EUAA και την Επιτροπή, της «εργαλειοθήκης ελέγχου διαλογής», η οποία περιλαμβάνει πρακτικά εργαλεία για τη διενέργεια των ελέγχων και επαληθεύσεων που σχετίζονται με τον έλεγχο διαλογής. Η επιχειρησιακή δοκιμή των εν λόγω εργαλείων έχει προγραμματιστεί να ξεκινήσει τον Σεπτέμβριο του 2025.

Η Επιτροπή και ο EUAA εξέδωσαν σειρά εργαλείων που σχετίζονται άμεσα με την οργάνωση της νέας υποχρεωτικής διαδικασίας στα σύνορα. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται υποθετικά μοντέλα επαρκούς ικανότητας, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ύπαρξης «κέντρων πολλαπλών σκοπών» που συνδυάζουν τον έλεγχο διαλογής με τις διαδικασίες ασύλου και επιστροφής στα σύνορα. Τα εν λόγω μοντέλα περιλαμβάνουν ενδεικτικές απαιτήσεις στελέχωσης και υποδοχής για τον έλεγχο διαλογής και τις διαδικασίες στα σύνορα, ώστε να στηριχθεί ο εθνικός σχεδιασμός και ο καθορισμός στόχων όσον αφορά την υλοποίηση. Ο EUAA εξέδωσε σχέδιο στρατηγικής για τα κέντρα πολλαπλών σκοπών, στο οποίο προβλέπονται διάφορα στάδια της διαδικασίας σε μία τοποθεσία (π.χ. έλεγχος διαλογής, καταγραφή, διαδικασίες στα σύνορα) ώστε να βοηθηθούν τα κράτη μέλη στον σχεδιασμό των εν λόγω κέντρων. Ο EUAA, σε συνεργασία με τον Frontex, εξέδωσε επίσης τις νέες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης[10] που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της διαδικασίας στα σύνορα. Η Επιτροπή καταρτίζει επίσης έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τη διαδικασία ασύλου και επιστροφής στα σύνορα.

Σε εθνικό επίπεδο, ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη τις εγκαταστάσεις υποδοχής και τους ανθρώπινους πόρους που απαιτούνται για την εξασφάλιση επαρκούς ικανότητας. Άλλα κράτη μέλη έχουν συγκεκριμένα σχέδια όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα το πράξουν, μεταξύ άλλων διαθέτοντας κονδύλια για τις απαιτούμενες υποδομές και το απαιτούμενο προσωπικό ([20]), καθώς και σχέδια για την κατασκευή, την ανακαίνιση ή την αναπροσαρμογή της χρήσης των κέντρων πολλαπλών σκοπών. Η άσκηση προσομοίωσης του ελέγχου διαλογής που πραγματοποίησε η Ρουμανία το 2024 ήταν χρήσιμη για τη δοκιμή των διαδικασιών ελέγχου διαλογής και την ανταλλαγή εμπειριών με άλλα κράτη μέλη.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Τα κράτη μέλη έχουν προθεσμία έως τον Απρίλιο του 2026 ώστε να κοινοποιήσουν τις τοποθεσίες που έχουν οριστεί για τη διαδικασία στα σύνορα. Μέχρι στιγμής κανένα κράτος μέλος δεν το έχει πράξει. Τα κράτη μέλη κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν καθυστερήσεις στην

([18]) Εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2024/2150 της Επιτροπής, της 5ης Αυγούστου 2024, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1348 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά την επαρκή ικανότητα των κρατών μελών και τον μέγιστο αριθμό αιτήσεων που υποχρεούται να εξετάζει ένα κράτος μέλος ανά έτος στο πλαίσιο της διαδικασίας στα σύνορα (ΕΕ L, 2024/2150, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/2150/oj).

([19]) Τον Νοέμβριο του 2024 ο Frontex επικαιροποίησε το παράρτημα της τεχνικής και επιχειρησιακής στρατηγικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, ώστε να συμπεριλάβει τον έλεγχο διαλογής.

([20]) Κράτη μέλη τα οποία είτε έχουν ήδη εκπληρώσει τις απαιτήσεις επαρκούς ικανότητας είτε προχωρούν προς την έγκαιρη εκπλήρωσή τους: Βέλγιο, Φινλανδία, Λουξεμβούργο, Τσεχία, Γαλλία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Ρουμανία.

ανάπτυξη της δυνατότητας και της ικανότητάς τους για τον έλεγχο διαλογής και την υποχρεωτική διαδικασία στα σύνορα εάν οι τελικές τοποθεσίες δεν οριστούν σύντομα ή εάν ο χρηματοδοτικός προγραμματισμός και οι σχετικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων δεν δρομολογηθούν και δεν ολοκληρωθούν ([21]). Ο τρέχων προγραμματισμός της πρόσθετης χρηματοδότησης από την ΕΕ μπορεί να στηρίξει τα κράτη μέλη στην υλοποίηση αυτού του σημαντικού έργου. Η Επιτροπή θα βρίσκεται σε επαφή με τα κράτη μέλη για να σημειωθεί πρόοδος σε αυτές τις πτυχές, ιδίως διότι, επί του παρόντος, δεν έχει τη δυνατότητα να αξιολογήσει πλήρως την πρόοδο που έχουν σημειώσει τα κράτη μέλη και τους πιθανούς κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν.

Η εφαρμογή της υποχρεωτικής διαδικασίας στα σύνορα θα πρέπει να συνοδεύεται από ανεξάρτητο μηχανισμό παρακολούθησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων (βλ. σημείο 3.10) και να βασίζεται στην αποτελεσματική συνεργασία με το δικαστικό σώμα για την τήρηση των προθεσμιών και για να ληφθούν υπόψη οι διαδικαστικές αλλαγές που εισάγει το σύμφωνο. Τα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει τη συνεργασία με το δικαστικό σώμα ως σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας εφαρμογής. Αυτό απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη οι πρόσθετες ανάγκες του δικαστικού σώματος, να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία του και να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις που ορίζονται από το ενωσιακό δίκαιο για τα δικαστήρια.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την έγκαιρη συμμετοχή των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών και τη διάθεση επαρκών κονδυλίων για όλα τα στοιχεία της επαρκούς ικανότητας. Όσον αφορά τη σταδιακή εφαρμογή του ελέγχου διαλογής, υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις που σχετίζονται με τον καθορισμό επαρκών εγκαταστάσεων και ανθρώπινων, υλικών και τεχνικών πόρων με σκοπό την αντιμετώπιση των εξάρσεων στις μεταναστευτικές ροές, αλλά και την παροχή αποτελεσματικών μηχανισμών και νομικών εργαλείων για την αποτροπή της διαφυγής. Πρέπει επίσης να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να υπάρχει επαρκής αριθμός εκπαιδευμένου προσωπικού και επαγγελματιών υγείας για τη διενέργεια του ελέγχου διαλογής, καθώς και η τεχνική υποδομή για την ταχεία πρόσβαση στις σχετικές ενωσιακές και εθνικές βάσεις δεδομένων, τόσο στα καθορισμένα σύνορα όσο και εντός της επικράτειας.

3.4 Δομικό στοιχείο 3 — Επαναπροσδιορισμός της υποδοχής

Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διοικητικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις ανταποκρινόμενα στις αλλαγές που εισήγαγε το σύμφωνο.

Η εν λόγω διαδικασία περιλαμβάνει αλλαγές στα συστήματα διαχείρισης υποθέσεων και στις υποδομές τεχνολογίας και πληροφοριών ([22]), με τη στήριξη επίσης του TSI, καθώς και επενδύσεις σε υποδομές, είτε πρόκειται για ανακαίνιση είτε για δημιουργία νέων δομών. Σχεδόν τα μισά κράτη μέλη σχεδιάζουν νέα κέντρα υποδοχής διαφορετικών τύπων και για διαφορετικές ομάδες διαμενόντων ([23]). Επιπλέον, τα κράτη μέλη επανεξετάζουν τις επιχειρησιακές ροές εργασίας και συνάπτουν νέες διυπηρεσιακές συμφωνίες συνεργασίας με παρόχους υπηρεσιών και εταίρους, για παράδειγμα όσον αφορά τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, την υγειονομική περίθαλψη, τη βοήθεια που πρέπει να παρέχεται σε ασυνόδευτους ανηλίκους ή την αγορά εργασίας.

Τα κράτη μέλη διερευνούν επίσης τρόπους για να ενισχύσουν την αυτάρκεια και τη στήριξη των αιτούντων που παραιτούνται οικειοθελώς από το δικαίωμα στέγασης σε καταλύματα

([21]) Μεταξύ των χωρών στις οποίες υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την έγκαιρη επίτευξη επαρκούς ικανότητας, δεδομένης της διάρκειας των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων, περιλαμβάνονται: η Ιταλία, η Γερμανία. Εντονότερες ανησυχίες: Εσθονία και Ελλάδα.

([22]) Αυστρία, Βέλγιο, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Κροατία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Πορτογαλία.

([23]) Κέντρα πολλαπλών σκοπών: Τσεχία και Κροατία· στέγαση για ασυνόδευτους ανηλίκους: Κύπρος και Ιταλία· στέγαση για ευάλωτα άτομα: Σλοβακία· κέντρα Δουβλίνου: Βέλγιο· κέντρα (πολλαπλών σκοπών) στα σύνορα: Ιρλανδία, Πορτογαλία και Σλοβακία. Άλλα επικεντρώνονται στην αύξηση της γενικής ικανότητας: Λουξεμβούργο και Ρουμανία· και κέντρα κράτησης: Ιταλία.

χρηματοδοτούμενα από το κράτος ([24]). Ορισμένα κράτη μέλη εστιάζουν σε μέτρα έγκαιρης ενσωμάτωσης, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων γλώσσας σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής ([25]). Άλλα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει δράσεις για την ενίσχυση της ιατρικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης ([26]).

Επιπλέον, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία μεταφοράς στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής και των νέων εργαλείων της για τη διαχείριση της υποδοχής. Οι προσπάθειες των κρατών μελών για την εν λόγω μεταφορά υποστηρίζονται από την Επιτροπή και τον EUAA στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής σχετικά με την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, καθώς και του δικτύου εθνικών σημείων επαφής του EUAA για την υποδοχή. Επιπλέον, τον Δεκέμβριο του 2024 η Επιτροπή κατάρτισε επεξηγηματικό έγγραφο, το οποίο κοινοποιήθηκε στα κράτη μέλη ([27]). Παράλληλα, τα κράτη μέλη αναπτύσσουν μεθόδους για να παρακολουθούν την παρουσία των αιτούντων και για να διαθέτουν και να εφαρμόζουν εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης ([28]).

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Η έγκαιρη μεταφορά της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής εξακολουθεί να χρειάζεται προσοχή σε όλα τα κράτη μέλη. Η εξασφάλιση επαρκούς ικανότητας και κατάλληλων συνθηκών αποτελεί βασικό στοιχείο για την καλή προετοιμασία ενός κράτους μέλους.

Σε ορισμένα κράτη μέλη ([29]) εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με την κατάλληλη ικανότητα των εθνικών συστημάτων υποδοχής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό έχει ήδη εντοπιστεί από τα αρμόδια δικαστήρια. Είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να αντιμετωπίζουν τις πραγματικές ανάγκες υποδοχής του σήμερα, όπως απαιτείται από το ισχύον κεκτημένο, και να διατηρούν επαρκή ικανότητα στο σύστημα υποδοχής τους, η οποία να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο, ενώ παράλληλα τα σχέδια έκτακτης ανάγκης των κρατών μελών πρέπει να είναι καλά ανεπτυγμένα και επικαιροποιημένα (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης στο σημείο 3.9).

Δεδομένου ότι η αναδιατυπωμένη οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής εναρμονίζει περαιτέρω τις απαιτήσεις συνθηκών υποδοχής που πρέπει να παρέχονται στους αιτούντες, τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να παρέχουν συνθήκες υποδοχής που υπολείπονται ή αποκλίνουν από τα εν λόγω πρότυπα, ούτε να μειώνουν τη συνολική ικανότητα των συστημάτων υποδοχής τους. Επιπλέον, τα συστήματα των κρατών μελών θα πρέπει να καθιστούν δυνατή τη σαφή διαφοροποίηση μεταξύ του «επαρκούς βιοτικού επιπέδου» και των περιορισμένων υλικών συνθηκών υποδοχής σε ορισμένες περιπτώσεις ([30])συνδεόμενες με καταχρήσεις από τους αιτούντες, όπως προβλέπεται στην οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής. Σε περίπτωση περιορισμένων υλικών συνθηκών υποδοχής, τα κράτη μέλη θα πρέπει, κατ' ελάχιστον, να συνεχίζουν να καλύπτουν βασικές ανάγκες, οι οποίες πρέπει να καθορίζονται στα εθνικά συστήματα και σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ. Ορισμένα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να επανεξετάσουν τη χωρητικότητα των εγκαταστάσεων κράτησης και να βελτιώσουν σημαντικά τις γενικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτές.

Επιπλέον, η σύγκλιση προς κατάλληλα πρότυπα υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία είναι ουσιαστικής σημασίας για την ορθή λειτουργία του συμφώνου, μεταξύ άλλων όσων

([24]) Για παράδειγμα, το Βέλγιο και η Εσθονία.
([25]) Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η Τσεχία, η Κύπρος, η Ιταλία και η Γαλλία.
([26]) Για παράδειγμα, η Τσεχία, το Βέλγιο, η Σλοβενία, η Λιθουανία και η Λετονία.
([27]) Επίσης, ο EUAA θα εκδώσει κατά τους επόμενους μήνες τον πρακτικό οδηγό του σχετικά με τη δημιουργία και τη διαχείριση κέντρου άφιξης/υποδοχής.
([28]) Παραδείγματα είναι η Τσεχία, η Πορτογαλία και το Λουξεμβούργο.
([29]) Σε αυτά περιλαμβάνονται το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ελλάδα και οι Κάτω Χώρες.
([30]) Για παράδειγμα, εάν ο αιτών μετακινηθεί χωρίς άδεια σε άλλο κράτος μέλος, δεν συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις δήλωσης στοιχείων ή παραπλανά τις αρχές.

αφορά την πρόληψη δευτερογενών μετακινήσεων, για μεταφορές στο πλαίσιο των κανόνων περί ευθύνης, και για να διαπιστώνεται ότι ένα κράτος μέλος είναι καλά προετοιμασμένο.

Τα εναπομένοντα κενά που σχετίζονται με τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων υποδοχής θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ταχέως. Επιπλέον, ιδίως όσον αφορά τα μέτρα έγκαιρης ένταξης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επικεντρωθούν στην έγκαιρη σύναψη και επανεξέταση κατάλληλων πολυμερών συμπράξεων.

3.5 Δομικό στοιχείο 4 — Δίκαιες, αποτελεσματικές και συγκλίνουσες διαδικασίες ασύλου

Τα κράτη μέλη εστιάζουν στην επανεξέταση της εθνικής τους νομοθεσίας προκειμένου να προσαρμοστούν στο νέο νομικό πλαίσιο. Ορισμένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν σημαντικές καθυστερήσεις στην εξέταση υποθέσεων ασύλου, λόγω διαρθρωτικών ζητημάτων ή λόγω περιορισμένου προσωπικού και περιορισμένων υποδομών με επακόλουθο μεγάλους χρόνους διεκπεραίωσης. Τα περισσότερα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα ώστε να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες καθυστερήσεις και να μειώσουν τη διάρκεια των διαδικασιών, καθώς και για να αποφύγουν την ανάγκη λειτουργίας δύο παράλληλων συστημάτων για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα μετά τον Ιούνιο του 2026 —ένα που διέπεται από το ισχύον κεκτημένο και την οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου, και ένα με βάση τον κανονισμό για τη διαδικασία ασύλου για τις αιτήσεις που υποβάλλονται από τις 12 Ιουνίου 2026. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή σχέδια για την ενίσχυση των ικανοτήτων τους αυξάνοντας τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού ([31]) ή δημιουργώντας ειδικές ομάδες για την αντιμετώπιση των καθυστερήσεων ([32]). Ορισμένα κράτη μέλη αναζήτησαν στοχευμένη πρόσθετη στήριξη για τον εν λόγω σκοπό μέσω του TSI ή του EUAA ([33]). Οι συζητήσεις που διεξάγονται σε επιτροπές εμπειρογνωμόνων χρησιμεύουν στην αποσαφήνιση των νομικών διατάξεων της νέας νομοθεσίας και συμβάλλουν στη μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο.

Η ψηφιοποίηση, ιδίως η χρήση ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης υποθέσεων και αυτοματοποιημένων κοινοποιήσεων με σκοπό την αποτελεσματική και ασφαλή διαβίβαση πληροφοριών, αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τα κράτη μέλη που επανεξετάζουν και εξορθολογίζουν τις ροές εργασίας τους καθώς και τις τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας τους, ειδικά όταν συμμετέχουν διαφορετικές αρχές. Για παράδειγμα, η Βουλγαρία χρησιμοποιεί τη στήριξη του TSI για να προχωρήσει στην ψηφιοποίηση των διαδικασιών ασύλου.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Πρέπει να αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των καθυστερήσεων που σχετίζονται με την καταγραφή και τα ραντεβού για την κατάθεση αιτήσεων. Κατά την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την έγκαιρη πραγματοποίηση των απαραίτητων προσλήψεων και την παροχή κατάλληλης κατάρτισης.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας προγραμματισμού που εφαρμόζουν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργάζονται ενεργά με το δικαστικό σώμα για να επαληθεύουν και, όπου απαιτείται, να διευρύνουν την ικανότητα διεκπεραίωσης των προσφυγών. Αυτό είναι αναγκαίο για να μειωθεί ο χρόνος διεκπεραίωσης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και να διασφαλιστεί η συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος, ώστε να περιοριστούν οι υφιστάμενες καθυστερήσεις και να αποφευχθεί η εμφάνιση νέων. Όπως και στην περίπτωση των διοικητικών αρχών, είναι

([31]) Όπως συνέβη στη Βουλγαρία.
([32]) Όπως συνέβη στην Πορτογαλία.
([33]) Το Βέλγιο και η Γερμανία.

ζωτικής σημασίας να διασφαλίζεται, όπου είναι απαραίτητη, η έγκαιρη και κατάλληλη κατάρτιση των δικαστών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την ταχεία διερεύνηση των ισχυρισμών περί επαναπροώθησης, ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων του δικαιώματος πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου και της αρχής της μη επαναπροώθησης. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών από τη χρήση της μετανάστευσης ως όπλου, κάθε μέτρο το οποίο λαμβάνεται για να αντιμετωπιστεί η χρήση της μετανάστευσης ως όπλου ([34]) που επηρεάζει τα σύνορα με τη Λευκορωσία και τη Ρωσία και περιορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα (π.χ. το δικαίωμα ασύλου) πρέπει να είναι προσωρινό και αναλογικό, να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο, αλλά και να διασφαλίζει ότι γίνεται σεβαστή η ουσία των εν λόγω δικαιωμάτων.

3.6 Δομικό στοιχείο 5 — Πιο αποτελεσματικές και δίκαιες διαδικασίες επιστροφής

Η Επιτροπή συνεργάστηκε στενά με τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της κατάρτισης των εθνικών σχεδίων εφαρμογής, για να φέρει πιο κοντά τις αρχές ασύλου και επιστροφής. Μέχρι σήμερα 19 κράτη μέλη εκδίδουν ήδη ταυτόχρονα απορριπτικές αποφάσεις επί αιτήσεων ασύλου και αποφάσεις επιστροφής, κάτι που θα αποτελεί απαίτηση στο πλαίσιο του συμφώνου, με στόχο την περαιτέρω απλούστευση και τον εξορθολογισμό των διοικητικών διαδικασιών. Στο πλαίσιο του δικτύου υψηλού επιπέδου για τις επιστροφές, διοργανώθηκαν ειδικά εργαστήρια για την ανταλλαγή εμπειριών και τον εντοπισμό βέλτιστων πρακτικών ([35]). Παρόμοια εργαστήρια διοργανώθηκαν επίσης για τις αιτήσεις ασύλου της τελευταίας στιγμής και για τους τρόπους επιτάχυνσης της διαδικασίας επιστροφής, βελτιώνοντας τον συντονισμό και μειώνοντας τον χρόνο μεταξύ της απόρριψης των αιτήσεων ασύλου και των διαδικασιών επιστροφής.

Στο μεταξύ, αρκετά κράτη μέλη αναβαθμίζουν τα εθνικά τους συστήματα διαχείρισης υποθέσεων επιστροφής, ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της επιστροφής, να θεσπιστεί αυτοματοποιημένη ενοποίηση με τα ευρύτερα συστήματα τεχνολογίας και πληροφοριών για τη διαχείριση της μετανάστευσης και να διασφαλιστεί η πληρέστερη και αποτελεσματικότερη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν.

Όπως παρουσιάζεται στην έκθεση για την κατάσταση του Σένγκεν 2025 ([36]), η θεματική αξιολόγηση Σένγκεν σχετικά με την αποτελεσματικότητα του συστήματος επιστροφής, η οποία διενεργήθηκε το 2024, ανέδειξε τόσο τις επιτόπιες εξελίξεις όσο και τα επίμονα εσωτερικά εμπόδια που υπονομεύουν τις επιστροφές. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ή ενισχύσει τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για όλες τις αρχές που συμμετέχουν στη διαδικασία επιστροφής, βάσει του οποίου παρέχεται η δυνατότητα τακτικού συντονισμού και αποτελεσματικότερης κατανομής των πόρων. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για καλύτερη ανάλυση κινδύνου και μελλοντικό σχεδιασμό όσον αφορά την επιστροφή, μέσω των οποίων θα ενισχυθεί η ετοιμότητα και η κατανομή των πόρων, μεταξύ άλλων για τον καθορισμό της αναγκαίας υποστήριξης από τον Frontex. Δύο κράτη μέλη ([37]) έχουν επαναξιολογήσει τις υφιστάμενες ικανότητες επιστροφής, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητάς τους να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο διαφυγής, και βρίσκονται σε διαδικασία ενίσχυσης των εν λόγω ικανοτήτων. Σε ορισμένα κράτη μέλη ([38]), τα προγράμματα οικειοθελούς επιστροφής έχουν ενισχυθεί, γεγονός που μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τη συνολική αποτελεσματικότητα της επιστροφής.

([34]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών από τη χρήση της μετανάστευσης ως όπλου και για την ενίσχυση της ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ [COM(2024) 570 final], EUR-Lex - 52024DC0570 - EL - EUR-Lex.

([35]) Στις Κάτω Χώρες και στη Νορβηγία.

([36]) Εκθέσεις της Επιτροπής σχετικά με την κατάσταση του Σένγκεν, που γιορτάζει τα 40 χρόνια: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-reports-state-schengen-celebrating-40-years-2025-04-23_el.

([37]) Το Βέλγιο και η Γαλλία.

([38]) Αυστρία, Βουλγαρία, Κάτω Χώρες και Νορβηγία.

Ο Frontex στηρίζει ενεργά τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να εφαρμόσουν τις βασικές καινοτομίες του συμφώνου για την επιστροφή. Αυτό περιλαμβάνει τεχνικές εργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη για την αποτύπωση των αναγκών των κρατών μελών, ώστε ο Οργανισμός να μπορεί να σχεδιάζει τη στήριξή τους. Το ενωσιακό πρόγραμμα επανένταξης που υλοποιεί ο Frontex διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην προώθηση περισσότερων οικειοθελών επιστροφών από την ΕΕ και χρησιμοποιείται πλέον ενεργά από όλα σχεδόν τα κράτη μέλη.

Η πρόταση κανονισμού της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2025, σχετικά με τη θέσπιση κοινού συστήματος για την επιστροφή των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί βασικό στοιχείο για τη συμπλήρωση των άλλων προτάσεων του συμφώνου, με σκοπό την εφαρμογή ταχύτερων, απλούστερων και αποτελεσματικότερων επιστροφών, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Με βάση τις σχετικές ανταλλαγές με τα κράτη μέλη, στο τέλος του 2024 η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της, στο οποίο παρατίθενται οι τρόποι ιεράρχησης και εξορθολογισμού της επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών που θεωρούνται απειλή για τη δημόσια ασφάλεια ([39]).

Στο πλαίσιο της ετήσιας αξιολόγησης της συνεργασίας τρίτων χωρών για την επανεισδοχή σύμφωνα με το άρθρο 25α του κώδικα θεωρήσεων, η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη συνάφεια της συνεργασίας σε θέματα επανεισδοχής μεταξύ τρίτων χωρών των οποίων οι υπήκοοι ενδέχεται να υπόκεινται στη διαδικασία στα σύνορα.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Η Επιτροπή θεωρεί ότι αποτελεί προτεραιότητα να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις για την προαναφερόμενη πρόταση κανονισμού σχετικά με την επιστροφή και καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις το συντομότερο δυνατόν και, σε κάθε περίπτωση, πριν από την έναρξη εφαρμογής του συμφώνου τον Ιούνιο του 2026.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες εσωτερικές ανεπάρκειες, όπως ο περιορισμένος συντονισμός μεταξύ των αρχών και οι υπερβολικά περίπλοκες διαδικασίες, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των νέων υποχρεώσεων που απορρέουν από το σύμφωνο, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με τη διαδικασία επιστροφής στα σύνορα. Η συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος επιστροφής εξαρτάται από τους επαρκείς πόρους, τις αδιάλειπτες διαδικασίες για συνεχή παρακολούθηση της επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών και την αντιμετώπιση της επιστροφής ως προγραμματισμένης και προβλέψιμης διαδικασίας ([40]).

Ο συντονιστής επιστροφών της ΕΕ εξακολουθεί να στηρίζει τα κράτη μέλη στην αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων. Ο συντονιστής επιστροφών καταρτίζει εγχειρίδιο σχετικά με τις αποτελεσματικές ροές εργασιών για την καθοδήγηση των φορέων που συμμετέχουν στη διαδικασία επιστροφής στα σύνορα των κρατών μελών και εξακολουθεί να ενθαρρύνει τη χρήση της καταχώρισης επιστροφής στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν.

([39]) Commission Staff Working Document on the return of illegally staying third-country nationals posing a security threat (Εγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών που συνιστούν απειλή για την ασφάλεια), 17.12.2024: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/1a5b1f9c-af3b-4dc7-a01f-55d64c43b926_en.

([40]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση για την κατάσταση του Σένγκεν 2025 [COM(2025) 185 final], EUR-Lex - 52025DC0185 - EL - EUR-Lex.

Η στοχευμένη δράση στον τομέα τη; επιστροφής όσον αφορά την ετοιμότητα και τον σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης για τις επιστροφές, η οποία δρομολογήθηκε από τον συντονιστή επιστροφών της ΕΕ τον Μάρτιο του 2025, αποσκοπεί στην προώθηση ορθών πρακτικών που έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή από ορισμένα κράτη μέλη και συμβάλλει στον προσδιορισμό των βασικών και κοινών στοιχείων του σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης για την επιστροφή, ώστε να προωθηθεί μια συνεκτική κοινή προσέγγιση σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο Frontex θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση της εν λόγω στοχευμένης δράσης επιστροφής.

Το 2026 ο Frontex θα κοινοποιήσει στα κράτη μέλη ολοκληρωμένη έρευνα σχετικά με τις ανάγκες για πιθανή στήριξη όσον αφορά την επιστροφή. Ο Οργανισμός δίνει συνέχεια στην εισαγωγική συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2024 με ειδικές διμερείς συναντήσεις με όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη για τον καλύτερο σχεδιασμό και τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν οι επιμέρους ανάγκες των κρατών μελών.

3.7 Δομικό στοιχείο 6 — Ορθή εφαρμογή της ευθύνης

Η ορθή λειτουργία των υφιστάμενων κανόνων του Δουβλίνου και των νέων κανόνων, όπως προβλέπονται στον κανονισμό για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης (στο εξής: AMMR), που αφορούν τη δίκαιη κατανομή ευθυνών είναι θεμελιώδους σημασίας για τη συνολική λειτουργία του συμφώνου.

Τα τελευταία έτη, το ποσοστό των μεταφορών βάσει του κανονισμού του Δουβλίνου σε ολόκληρη την Ένωση ήταν πολύ χαμηλό, γεγονός που παρεμποδίζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Οι τεχνικές εργασίες, όχι μόνο της Επιτροπής αλλά και σε εθνικό επίπεδο, επικεντρώνονται στην εκτέλεση των μεταφορών.

Η Επιτροπή οριστικοποιεί την εκτελεστική πράξη που θα καταργήσει τους ισχύοντες εκτελεστικούς κανόνες με σκοπό να εκδοθεί τον Ιούλιο του 2025 ([41]). Σε επιχειρησιακό επίπεδο, θα διευκολυνθεί η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, θα καταστούν οι μεταφορές ταχύτερες και ευκολότερες. Επιπλέον, θα περιλαμβάνονται τυποποιημένα έντυπα για τα αιτήματα αναδοχής και τις κοινοποιήσεις εκ νέου ανάληψης, για τις μεταφορές, καθώς και για τη διαδικασία μετεγκατάστασης και την ανταλλαγή πληροφοριών. Οι νέοι εκτελεστικοί κανόνες καταρτίστηκαν σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη. Μόλις εγκριθούν, ο eu-LISA θα εφαρμόσει τεχνικές προσαρμογές για την εισαγωγή των εν λόγω διαδικασιών στο σύστημα κάθε κράτους μέλους.

Κατά τη διάρκεια διαλόγου με τα κράτη μέλη σχετικά με την αξιολόγηση των αναγκών τους για την εφαρμογή του συμφώνου, η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη βελτίωσης του συστήματος κατανομής ευθυνών και της λειτουργίας των εθνικών μονάδων του Δουβλίνου. Οι συστάσεις της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη επικεντρώθηκαν στην εύρυθμη λειτουργία του συστήματος κατανομής ευθυνών και στη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των μεταφορών μεταξύ των κρατών μελών. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θέσει σε λειτουργία σχέδια για την αύξηση του προσωπικού, την επανεξέταση των ροών εργασίας και/ή την αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών, με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση υποθέσεων.

Τον Απρίλιο του 2025 ο EUAA δημοσίευσε δύο υποδείγματα για τα έντυπα εντοπισμού της οικογένειας, με σκοπό να διευκολυνθεί ο προσδιορισμός της ευθύνης: ένα για ενήλικους

([41]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 118/2014 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 39 της 8.2.2014, σ. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/118/oj).

αιτούντες και ένα για ασυνόδευτους ανηλίκους ([42]). Και τα δύο έντυπα συνοδεύονται από τον πρακτικό οδηγό για τον εντοπισμό της οικογένειας, τόσο στα κράτη μέλη της ΕΕ και στις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν, όσο και σε τρίτες χώρες ([43]).

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την εφαρμογή των νέων κανόνων, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα αιτήματα αναδοχής, τις κοινοποιήσεις εκ νέου ανάληψης και τις μεταφορές. Η αύξηση του συνολικού αριθμού των εκτελούμενων μεταφορών θα συμβάλει στην αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος, μειώνοντας τα κίνητρα για μη επιτρεπόμενες μετακινήσεις και διασφαλίζοντας τη δια τήρηση της ισορροπίας του συμφώνου μεταξύ ευθύνης και αλληλεγγύης. Δεδομένου ότι έχουν τεθεί σε εφαρμογή οι προϋποθέσεις για τις μεταφορές προς και από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, και σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, οι μεταφορές θα πρέπει να πραγματοποιούνται ήδη προς όλα τα κράτη μέλη. Αυτό είναι ουσιώδες για την αποτελεσματική μετάβαση στους νέους κανόνες περί ευθύνης και για την ορθή λειτουργία του ετήσιου κύκλου αλληλεγγύης.

Επιπλέον, η εφαρμογή των νέων κανόνων περί ευθύνης συνδέεται στενά με την αποτελεσματική εφαρμογή του νέου κανονισμού Eurodac. Πέραν της τεχνικής ετοιμότητας, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την πρόσβαση των εθνικών τους αρχών σε όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους και τη δυνατότητα πρόσβασης των εν λόγω αρχών στο σύστημα, ώστε να επικαιροποιούν τα δεδομένα με σχετικές πληροφορίες, όπως ο προσδιορισμός του υπεύθυνου κράτους μέλους σύμφωνα με τον AMMR και τον κανονισμό Eurodac.

Μόλις θεσπιστούν οι νέοι εκτελεστικοί κανόνες, ο eu-LISA θα λάβει τεχνικά μέτρα για να διευκολύνει και να επιταχύνει την επικοινωνία των κρατών μελών μέσω του DubliNet.

3.8 Δομικό στοιχείο 7 — Λειτουργική αλληλεγγύη

Συνεχίζονται οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την έναρξη της επιχειρησιακής λειτουργίας του ετήσιου κύκλου αλληλεγγύης τον Οκτώβριο του 2025, καθώς και για τη θέσπιση του μόνιμου μηχανισμού αλληλεγγύης και τη δημιουργία φόρουμ αλληλεγγύης τεχνικού επιπέδου της ΕΕ έως τον Ιούνιο του 2026. Ο μηχανισμός αλληλεγγύης του συμφώνου παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιλέγουν μεταξύ μετεγκαταστάσεων, χρηματοδοτικών συνεισφορών και στήριξης σε είδος όσον αφορά τις συνεισφορές τους.

Μέχρι στιγμής οι εργασίες έχουν επικεντρωθεί στο «σύμφωνο» για την πλατφόρμα αλληλεγγύης, στην οποία συμμετέχουν τα κράτη μέλη, η Επιτροπή και ο EUAA. Τον Απρίλιο του 2025 πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση στο πλαίσιο του «συμφώνου» για την πλατφόρμα αλληλεγγύης ώστε να συζητηθούν βασικές πτυχές της επιχειρησιακής λειτουργίας του μηχανισμού αλληλεγγύης και να προχωρήσουν οι προετοιμασίες για τη δημιουργία του φόρουμ αλληλεγγύης τεχνικού επιπέδου της ΕΕ. Η Επιτροπή παρουσίασε στα κράτη μέλη σχέδιο εντολής και εσωτερικό κανονισμό για το φόρουμ αλληλεγγύης τεχνικού επιπέδου της ΕΕ και ανακοίνωσε τον διορισμό του συντονιστή αλληλεγγύης της ΕΕ ([44]). Η συνεδρίαση της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής όσον αφορά τον AMMR ήταν αφιερωμένη στη συζήτηση σχετικά με τον μηχανισμό αλληλεγγύης και τις διάφορες λεπτομέρειες για την παροχή

([42]) Άρθρο 22 παράγραφος 1 του AMMR.

([43]) Practical Guide on Family Tracing Part 1 (Πρακτικός οδηγός για τον εντοπισμό της οικογένειας Μέρος I): https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-family-tracing-part-i-principles-practices· Practical Guide on Family Tracing Part II (Πρακτικός οδηγός για τον εντοπισμό της οικογένειας Μέρος II): https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-family-tracing-part-ii-tracing-AMMR.

([44]) Ο συντονιστής αλληλεγγύης της ΕΕ, ο οποίος θεσπίστηκε με τον κανονισμό για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, θα συντονίζει την εφαρμογή του μηχανισμού αλληλεγγύης, ιδίως μέσω του φόρουμ αλληλεγγύης τεχνικού επιπέδου.

διαφορετικών διαθέσιμων μέτρων αλληλεγγύης ([45]). Έχει αναπτυχθεί μηχανισμός για τις χρηματοδοτικές συνεισφορές, ο οποίος θα καθοριστεί στη σχετική εκτελεστική πράξη του AMMR.

Για την εφαρμογή του μηχανισμού αλληλεγγύης απαιτείται η έγκαιρη ανταλλαγή ποιοτικών δεδομένων από τα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τους οργανισμούς της ΕΕ και τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του δικτύου στρατηγικής για την ετοιμότητα αντιμετώπισης και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων ώστε να προσδιοριστούν και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις της συλλογής και/ή της διαβίβασης δεδομένων για τους σκοπούς του ετήσιου κύκλου αλληλεγγύης. Από τον Απρίλιο έως τον Νοέμβριο του 2024 η Επιτροπή διεξήγαγε δοκιμή ώστε να συλλέξει δεδομένα και να διασφαλίσει την ενοποίηση και την ανταλλαγή αναλύσεων για την ευρωπαϊκή ετήσια έκθεση για το άσυλο και τη μετανάστευση. Επί αυτής της βάσης σχεδιάστηκε μια αποτελεσματική διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών. Η Επιτροπή έχει επίσης συνάψει σχετικές συμφωνίες συνεργασίας με τον EUAA και τον Frontex, ενώ μία συμφωνία με την Ευρωπόλ βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας. Η κοινή βάση τεκμηρίωσης και η ανταλλαγή δεδομένων είναι ουσιαστικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή του συμφώνου.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες που αφορούν την πρώτη ετήσια έκθεση για το άσυλο και τη μετανάστευση βρίσκονται σε εξέλιξη. Τα κράτη μέλη και οι οργανισμοί της ΕΕ υπέβαλαν στην Επιτροπή έως την 1η Ιουνίου τις πληροφορίες που ζητήθηκαν. Η στενή συνεργασία με τους οργανισμούς της ΕΕ οδήγησε σε σημαντικά απλουστευμένες και εξορθολογισμένες διαδικασίες συλλογής δεδομένων και πληροφοριών. Η Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, τα κράτη μέλη και οι οργανισμοί της ΕΕ θα ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με το πρώτο σχέδιο έκθεσης σε ειδική συνεδρίαση του δικτύου στρατηγικής για την ετοιμότητα αντιμετώπισης και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων τον Ιούλιο, ενόψει της έγκρισης του σχεδίου έως τις 15 Οκτωβρίου. Παραμένει σημαντικό τα κράτη μέλη να εξακολουθούν να υποβάλλουν τα δεδομένα και τις πληροφορίες που απαιτούνται με έγκαιρο, ακριβή και ολοκληρωμένο τρόπο, καλύπτοντας επίσης την επιστροφή και την υποδοχή.

Η ανάλυση στην ετήσια έκθεση θα στηρίξει την εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής για τον προσδιορισμό των κρατών μελών που υφίστανται μεταναστευτική πίεση, διατρέχουν κίνδυνο μεταναστευτικής πίεσης ή βρίσκονται αντιμέτωπα με σημαντική μεταναστευτική κατάσταση. Η εν λόγω ανάλυση θα χρησιμεύσει επίσης στην προετοιμασία της πρότασης της Επιτροπής για εκτελεστική πράξη του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία της ετήσιας δεξαμενής αλληλεγγύης που είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κατάστασης. Και οι δύο προτάσεις πρέπει να υποβληθούν το αργότερο έως τις 15 Οκτωβρίου 2025.

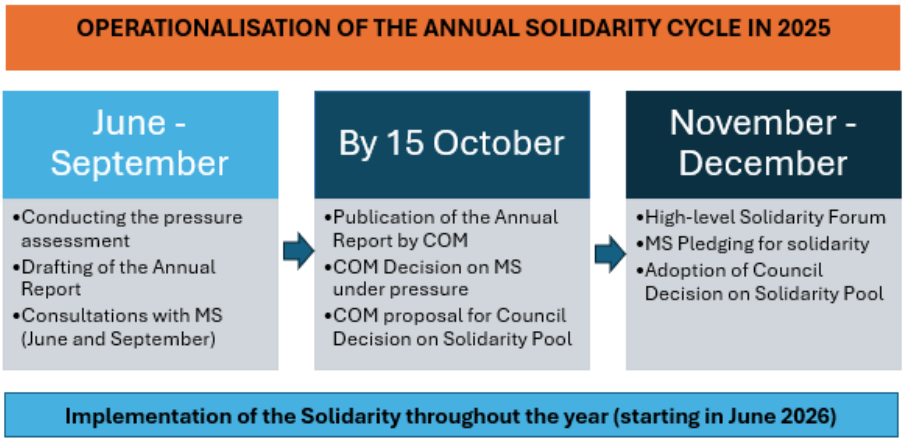
Ο χαρακτηρισμός από την Επιτροπή των κρατών μελών που υφίστανται μεταναστευτική πίεση, διατρέχουν κίνδυνο τέτοιας πίεσης ή αντιμετωπίζουν σημαντική μεταναστευτική κατάσταση θα περιλαμβάνει αξιολόγηση του κατά πόσον τα εθνικά συστήματα είναι καλά προετοιμασμένα. Η αξιολόγηση αυτή θα έχει άμεσο αντίκτυπο στη δυνατότητα των εν λόγω κρατών μελών να έχουν πρόσβαση στη δεξαμενή αλληλεγγύης και/ή να ζητούν μείωση εν όλω ή εν μέρει των οικείων δεσμεύσεων αλληλεγγύης.

Κατά την αξιολόγηση της Επιτροπής θα εξεταστεί επίσης η πιθανή ύπαρξη συστημικών ελλείψεων όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων περί ευθύνης (του Δουβλίνου) στα κράτη μέλη που επωφελούνται από μέτρα αλληλεγγύης, ιδίως ελλείψεων που θα μπορούσαν να έχουν σοβαρές αρνητικές συνέπειες για τη λειτουργία του συστήματος του Δουβλίνου. Όταν η

([45]) Άρθρο 46 παράγραφος 2 του AMMR.

Επιτροπή εντοπίζει μια τέτοια κατάσταση, τα συνεισφέροντα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να υλοποιούν τις οικείες δεσμεύσεις αλληλεγγύης ή να εφαρμόζουν αντισταθμίσεις ευθύνης.

Η πρώτη συνεδρίαση του φόρουμ αλληλεγγύης τεχνικού επιπέδου της ΕΕ θα πραγματοποιηθεί στις αρχές του 2026. Η οριστικοποίηση της εντολής και του εσωτερικού κανονισμού βρίσκεται σε εξέλιξη. Ο EUAA βρίσκεται σε διαδικασία κατάρτισης πρακτικού οδηγού για την εφαρμογή του μηχανισμού αλληλεγγύης σε σχέση με τις μετεγκαταστάσεις και τις αντισταθμίσεις ευθύνης.

3.9 Δομικό στοιχείο 8 — Ετοιμότητα και σχεδιασμός έκτακτης ανάγκης

Ο σχεδιασμός έκτακτης ανάγκης αποτελεί καθοριστικό μέρος του συμφώνου, διασφαλίζοντας τη δυνατότητα των συστημάτων ασύλου και υποδοχής να συνεχίσουν να λειτουργούν σωστά και να προσαρμόζονται γρήγορα στις αιφνίδιες αλλαγές της μεταναστευτικής κατάστασης.

Για να στηρίξει τα κράτη μέλη κατά την προετοιμασία των σχεδίων έκτακτης ανάγκης τους, όπως απαιτείται από την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, τον Νοέμβριο του 2024 ο EUAA ανέπτυξε το υπόδειγμα που πρέπει να χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη. Εξέδωσε επίσης εγχειρίδιο με παραδείγματα και ορθές πρακτικές ενώ παράλληλα διοργάνωσε σειρά διαδικτυακών σεμιναρίων κατάρτισης. Τον Μάρτιο του 2025 το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ) διοργάνωσε εργαστήριο ανάπτυξης ικανοτήτων σχετικά με τη μοντελοποίηση σεναρίων και τον σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης για τα κράτη μέλη. Γενικότερα, για να ενταθούν οι τεχνικές ανταλλαγές σε διάφορες πτυχές του σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης για τη μετανάστευση, η Επιτροπή επανενεργοποίησε ειδική υποομάδα όσον αφορά τον σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης στο πλαίσιο του δικτύου στρατηγικής για την ετοιμότητα αντιμετώπισης και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων.

Η νόμιμη προθεσμία για την υποβολή των εθνικών σχεδίων έκτακτης ανάγκης στον EUAA ήταν η 12η Απριλίου 2025. Μέχρι σήμερα, 22 κράτη μέλη έχουν εγκρίνει και κοινοποιήσει τα οικεία σχέδια έκτακτης ανάγκης ([46]).

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Τα κράτη μέλη που δεν το έχουν ακόμη πράξει θα πρέπει να κοινοποιήσουν επειγόντως τα οικεία σχέδια έκτακτης ανάγκης στον EUAA.

([46]) Συνολικά 26 κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλουν εθνικά σχέδια έκτακτης ανάγκης στον EUAA. Η Τσεχία, η Πολωνία και οι Κάτω Χώρες ενημέρωσαν τον EUAA για καθυστερήσεις. Η Ουγγαρία δεν υπέβαλε καμία πληροφορία.

Τα περισσότερα από τα σχέδια που κοινοποιήθηκαν στον EUAA περιλαμβάνουν τα βασικά στοιχεία του υποδείγματος, μολονότι με διαφορετικά επίπεδα πληρότητας. Τα κράτη μέλη καλούνται να μεριμνούν για την περιγραφή συγκεκριμένων μέτρων για όλα τα στοιχεία του υποδείγματος (π.χ. άσυλο, υποδοχή και ασυνόδευτοι ανήλικοι), με βάση σαφώς καθορισμένα σενάρια και δείκτες, καθώς και μέτρα ετοιμότητας.

Όλα τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να φροντίζουν ώστε τα σχέδια να παραμένουν κατάλληλα για τον επιδιωκόμενο σκοπό, να τα επικαιροποιούν και να τα αναθεωρούν καθώς και να τα δοκιμάζουν, όπου είναι δυνατόν. Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλίζεται η συνοχή με άλλα σχέδια έκτακτης ανάγκης που αφορούν τη μετανάστευση (π.χ. στα σύνορα ή κατά την επιστροφή). Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνονται πρακτικά μέτρα ετοιμότητας (π.χ. υλικοτεχνική υποστήριξη και προετοιμασία προμηθειών, δημιουργία αποθεμάτων, κατάρτιση ή εφεδρική ικανότητα υποδοχής), ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα κινητοποίησης των δυνατοτήτων με ευέλικτο και αποτελεσματικό τρόπο. Η Επιτροπή θα παράσχει πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο ετοιμότητας στην Ένωση και στα κράτη μέλη στην ετήσια έκθεση τον Οκτώβριο, με βάση τη συμβολή των οργανισμών της ΕΕ, ιδίως του Frontex και του EUAA. Από το 2026 και μετά, ο σχεδιασμός έκτακτης ανάγκης για την υποδοχή και το άσυλο θα αξιολογείται στο πλαίσιο του πολυετούς προγράμματος παρακολούθησης του EUAA.

3.10 Δομικό στοιχείο 9 — Νέες διασφαλίσεις για τους αιτούντες διεθνή προστασία και τα ευάλωτα άτομα και αυξημένη παρακολούθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Το σύμφωνο επιτυγχάνει σημαντική ισορροπία όχι μόνο μεταξύ αλληλεγγύης και ευθύνης, αλλά και μεταξύ των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των ατόμων που ζητούν προστασία στην ΕΕ. Εισάγει νέα στοιχεία που σχετίζονται με την ανεξάρτητη παρακολούθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια του ελέγχου διαλογής και των διαδικασιών ασύλου στα σύνορα, ενισχυμένες διαδικαστικές εγγυήσεις και μέτρα προστασίας, όπως δωρεάν παροχή νομικών συμβουλών και παροχή πληροφοριών, και περιλαμβάνει σαφείς και ενισχυμένες διατάξεις για άτομα που είναι ευάλωτα ή έχουν ειδικές ανάγκες υποδοχής, ιδίως για τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων. Μολονότι εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα κενά, τα εθνικά σχέδια εφαρμογής των κρατών μελών αντικατοπτρίζουν γενικά τη συνολική ισορροπία μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και ενσωματώνουν τα εν λόγω νέα στοιχεία. Αυτό είναι σημαντικό να εξακολουθήσει να ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας πλήρους εφαρμογής, τόσο στη νομοθεσία όσο και κατά τη διάρκεια της επιχειρησιακής λειτουργίας καθώς και στην κατανομή των πόρων.

Προκειμένου να υποστηριχτούν τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή, στις συνεδριάσεις της επιτροπής εμπειρογνωμόνων παρασχέθηκαν διευκρινίσεις και καθοδήγηση όσον αφορά τις σχετικές νομικές διατάξεις. Τον Σεπτέμβριο του 2024 η Επιτροπή διοργάνωσε ειδική συνεδρίαση με τα κράτη μέλη, η οποία επικεντρώθηκε ιδίως στην εφαρμογή των διατάξεων και των ειδικών διασφαλίσεων που αφορούν τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων, σε όλες τις νέες νομοθετικές πράξεις.

Όπως απαιτείται από τον κανονισμό για τον έλεγχο διαλογής ([47]), τον Σεπτέμβριο του 2024 ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον ανεξάρτητο μηχανισμό παρακολούθησης θεμελιωδών δικαιωμάτων προς τα κράτη μέλη

([47]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1356 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για τη θέσπιση ελέγχου διαλογής υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008, (ΕΕ) 2017/2226, (ΕΕ) 2018/1240 και (ΕΕ) 2019/817 (ΕΕ L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj/ell).

([48]). Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται στα διάφορα στοιχεία του μηχανισμού, με σκοπό να συμβάλουν στην πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων, στην προστασία των θυμάτων και στη στήριξη των ερευνών σχετικά με ισχυρισμούς για αξιόποινες πράξεις από δημόσιες αρχές.

Ο EUAA καταρτίζει το σχετικό υλικό παροχής πληροφοριών, ενώ ο πρακτικός οδηγός για την παροχή πληροφοριών στη διαδικασία ασύλου θα οριστικοποιηθεί το 2026. Όσον αφορά την τρωτότητα, ο EUAA έχει εκδώσει σχετικούς πρακτικούς οδηγούς για την αξιολόγηση της ψυχικής υγείας των αιτούντων διεθνή προστασία, των αιτούντων με διαφορετικούς γενετήσιους προσανατολισμούς, ταυτότητες φύλου, εκφράσεις φύλου και χαρακτηριστικά φύλου ([49]). Ακόμη και φέτος, ο EUAA αναμένεται να δημοσιεύσει επικαιροποιημένη έκδοση του πρακτικού οδηγού του 2019 σχετικά με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες ασύλου, του εργαλείου αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος καθώς και δέσμη φιλικών προς τα παιδιά πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου και τις ειδικές διασφαλίσεις που διατίθενται για τα παιδιά. Ο EUAA εργάζεται επίσης για την αναθεώρηση διαφόρων ενοτήτων κατάρτισης σχετικά με ευάλωτους αιτούντες, όπως η ενότητα για τα παιδιά στη διαδικασία ασύλου, η ενότητα για τα θύματα έμφυλης βίας και η ενότητα για την υποδοχή ευάλωτων ατόμων. Οι εργασίες για την αναθεώρηση του οδηγού του EUAA σχετικά με την τρωτότητα στον τομέα του ασύλου και της υποδοχής βρίσκονται σε εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθούν πριν από τα μέσα του 2026. Ο EUAA θα δημοσιεύσει και θα επικαιροποιήσει τον οδηγό του 2018 σχετικά με τον υπολογισμό της ηλικίας εντός του τρέχοντος έτους.

Τα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπουν τη θέσπιση του ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα ΕΣΕ τους, ενώ ορισμένα βρίσκονται ήδη σε επαφή με υφιστάμενους εθνικούς φορείς και δυνητικούς παρόχους ([50]). Ομοίως, τα περισσότερα κράτη μέλη είτε διαθέτουν ήδη δωρεάν νομικές συμβουλές κατά τη διάρκεια του διοικητικού σταδίου είτε τις έχουν συμπεριλάβει στα σχέδιά τους ([51]).

Τα κράτη μέλη προετοιμάζουν επίσης προσαρμογές στην αξιολόγηση και στην ειδική στήριξη ευάλωτων ατόμων ή ατόμων με ειδικές διαδικαστικές ανάγκες. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την αναθεώρηση των εγχειριδίων τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας που αφορούν τη φροντίδα ή την ενεργό δημιουργία νέων εταιρικών σχέσεων για συναφή καθήκοντα, όπως για παράδειγμα προβλέπεται στην Ιρλανδία, καθώς και την αύξηση του προσωπικού. Αρκετά κράτη μέλη προβλέπουν επίσης τη δημιουργία περισσότερων ειδικών χώρων υποδοχής για ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών ([52]).

([48]) Παρακολούθηση της τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τον έλεγχο διαλογής και τη διαδικασία ασύλου στα σύνορα — Οδηγός για εθνικούς ανεξάρτητους μηχανισμούς: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-independent-border-monitoring-mechanisms_el.pdf.

([49]) Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Cross-cutting elements (Πρακτικός οδηγός για αιτούντες με διαφορετικούς γενετήσιους προσανατολισμούς, ταυτότητες φύλου, εκφράσεις φύλου και χαρακτηριστικά φύλου — Οριζόντια στοιχεία): https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-SOGIESC-cross-cutting-elements· Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection Part I (Ψυχική υγεία και ευεξία των αιτούντων διεθνή προστασία Μέρος Ι): https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-11/Practical-guide-mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management.pdf· Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection Part II (Ψυχική υγεία και ευεξία των αιτούντων διεθνή προστασία Μέρος ΙΙ): https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-11/Practical-guide-mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers.pdf.

([50]) Περίπου 23 κράτη μέλη παρέχουν σχετικές πληροφορίες στα ΕΣΕ τους, παρότι σε ορισμένα από αυτά δεν υπάρχουν λεπτομέρειες. Έχουν ήδη επισημανθεί ζητήματα, μεταξύ άλλων για τη Βουλγαρία, την Ιταλία και τη Μάλτα. Η Αυστρία και η Ελλάδα δεν κάνουν καμία αναφορά σε αυτό.

([51]) Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη δωρεάν νομικές συμβουλές: η Γερμανία, το Βέλγιο, η Κροατία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, παρότι απαιτούνται προσαρμογές. Περίπου 18 κράτη μέλη το προβλέπουν στα ΕΣΕ τους. Δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή στην Ελλάδα, στην Ουγγαρία και στην Πολωνία.

([52]) Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, η Κύπρος, η Λετονία, η Μάλτα και η Σλοβενία.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα με σκοπό να προετοιμαστούν για την εφαρμογή της νέας διεπιστημονικής διαδικασίας σχετικά με τον υπολογισμό της ηλικίας και έχουν θέσει σε εφαρμογή τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις του συστήματός τους για την παροχή επιτρόπων ή νόμιμων εκπροσώπων σε ασυνόδευτους ανηλίκους σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις. Σε ορισμένα κράτη μέλη αυτό σημαίνει επανεξέταση των διαδικασιών όσον αφορά τον ορισμό εκπροσώπων για ασυνόδευτους ανηλίκους, ενώ σε άλλα αναπτύσσονται ή ενισχύονται επί του παρόντος διαδικασίες και κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και τη σχετική παρακολούθηση.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Η γενική πρόκληση σε αυτό το δομικό στοιχείο αφορά την ανάγκη συντονισμού με διάφορους εταίρους και οντότητες, είτε πρόκειται για νομική βοήθεια είτε για εκπαίδευση, κοινωνική πρόνοια ή υγεία, προκειμένου να τεθούν σε λειτουργία οι απαιτούμενες επιχειρησιακές ρυθμίσεις. Διάφορα κράτη μέλη έχουν επίσης επισημάνει προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται με τις μεταρρυθμίσεις που αφορούν τους ανηλίκους ([53]) και με τις απαιτήσεις για την αξιολόγηση τρωτότητας και τη μεταγενέστερη στήριξη. Άλλα κράτη μέλη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν έλλειψη κατάλληλων θέσεων υποδοχής για άτομα με ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και/ή έλλειψη θέσεων υποδοχής εν γένει ([54]).

Κατά τους προσεχείς μήνες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εργαστούν για να διασφαλίσουν ότι οι εθνικές οντότητες για την παρακολούθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων ορίζονται και καθορίζονται, ότι διασφαλίζεται η ανεξαρτησία τους και ότι θεσπίζονται οι σχετικές ρυθμίσεις συνεργασίας ([55]). Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξασφαλίζουν επαρκείς πόρους για τον μηχανισμό παρακολούθησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την παροχή δωρεάν νομικών συμβουλών, διασφαλίζοντας, μέσω προσλήψεων και κατάρτισης, την αναγκαία ικανότητα και την ύπαρξη μηχανισμού ποιοτικού ελέγχου σε περίπτωση εξωτερικής ανάθεσης των εν λόγω υπηρεσιών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν επαρκή αριθμό άρτια εκπαιδευμένων εκπροσώπων για ασυνόδευτους ανηλίκους, σύμφωνα με τον κανονισμό για τη διαδικασία ασύλου. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό μπορεί να απαιτεί την επικοινωνία με άλλες αρμόδιες εθνικές αρχές και υπουργεία. Τα κράτη μέλη τα οποία δεν έχουν ακόμη θεσπίσει ή επιβεβαιώσει τα σχέδια πρέπει να το πράξουν επειγόντως, ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω καθυστερήσεις στη θέση σε επιχειρησιακή λειτουργία ([56]).

3.11 Δομικό στοιχείο 10 — Ενσωμάτωση και νόμιμες οδοί προστασίας

Οι αποτελεσματικές πολιτικές ενσωμάτωσης και ένταξης είναι σημαντικές για την ορθή διαχείριση της πολιτικής για τη μετανάστευση και το άσυλο, καθώς συμβάλλουν στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτό, οι μετανάστες μπορούν να αυτοσυντηρούνται και να συμβάλλουν στην κοινωνία και την οικονομία, καθώς και στην ανταγωνιστικότητα της ΕΕ.

Αρκετά κράτη μέλη βρέθηκαν αντιμέτωπα με την ανάγκη να αυξήσουν τις επενδύσεις ή να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για να στηρίξουν την ενσωμάτωση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στα εθνικά τους σχέδια εφαρμογής. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη μέτρων έγκαιρης ενσωμάτωσης και μιας αποτελεσματικότερης διαδικασίας για την αναγνώριση των

([53]) Για παράδειγμα, όσον αφορά τη διαδικασία διορισμού εκπροσώπων για ασυνόδευτους ανηλίκους και τη διασφάλιση επαρκών νόμιμων επιτρόπων: Γαλλία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία.

([54]) Για παράδειγμα, το Βέλγιο, η Ελλάδα, η Λετονία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες και η Κύπρος.

([55]) Βλ. επίσης: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-independent-border-monitoring-mechanisms_el.pdf.

([56]) Για παράδειγμα, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία, η Ελλάδα, η Πολωνία και η Ουγγαρία.

προσόντων και την επικύρωση των δεξιοτήτων. Η αποτελεσματική πρόσβαση στη στέγαση εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση ([57]).

Η ΕΕ στηρίζει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους για ενσωμάτωση μέσω χρηματοδότησης, ανάπτυξης καθοδήγησης και προώθησης πολυεπίπεδων εταιρικών σχέσεων με τη συμμετοχή των μεταναστών, των κοινοτήτων υποδοχής, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα ([58]).

Τον Νοέμβριο του 2020 η Επιτροπή ενέκρινε το σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027 ([59]), ως μία από τις πρώτες δράσεις κατά την υποβολή του συμφώνου. Παράλληλα με την παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή παρουσιάζει έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της για την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής του σχεδίου δράσης και τον εντοπισμό ορθών πρακτικών, των προκλήσεων που απομένουν και των τομέων στους οποίους πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες. Η επανεξέταση παρέχει επίσης πληροφορίες και εργαλεία σχετικά με την ενσωμάτωση των ατόμων που χρήζουν προστασίας, με σκοπό να βοηθήσει τα κράτη μέλη να θέσουν σε επιχειρησιακή λειτουργία και να εφαρμόσουν τον κανονισμό για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου ([60]) και την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την έγκαιρη ενσωμάτωση των αιτούντων διεθνή προστασία και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Όσον αφορά τις νόμιμες οδούς προς την προστασία, προχωρούν οι εργασίες για την εφαρμογή του κανονισμού σχετικά με το πλαίσιο της Ένωσης για την Επανεγκατάσταση και την Εισδοχή για Ανθρωπιστικούς λόγους ([61]). Σύμφωνα με τον εθελοντικό χαρακτήρα του μέσου, τα κράτη μέλη αξιολόγησαν τις ανάγκες τους να τροποποιήσουν τα υφιστάμενα προγράμματα και τις υφιστάμενες ροές εργασίας ώστε να ευθυγραμμιστούν με τις καινοτομίες που επιφέρει ο κανονισμός. Η Επιτροπή συγκάλεσε τρεις συνεδριάσεις της ομάδας εμπειρογνωμόνων για την επανεγκατάσταση με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με συγκεκριμένες διατάξεις του κανονισμού και την εφαρμογή τους. Στις συνεδριάσεις του δικτύου επανεγκατάστασης και εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους του EUAA συζητήθηκε επίσης η επιχειρησιακή στήριξη που μπορούν να απαιτούν τα κράτη μέλη κατά την εκτέλεση των προγραμμάτων τους βάσει των νέων κανόνων. Προκειμένου να προετοιμάσει το πρώτο σχέδιο της Ένωσης για την επανεγκατάσταση και την εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους, η Επιτροπή συγκάλεσε δύο συνεδριάσεις της επιτροπής υψηλού επιπέδου για την επανεγκατάσταση και την εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους, κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες αντάλλαξαν απόψεις σχετικά με τις προτεραιότητες.

([57]) Αυτό αποτέλεσε επίσης βασικό θέμα συζήτησης κατά την τελευταία εξαμηνιαία συνεδρίαση του δικτύου σημείων επαφής του EUAA για την υποδοχή (Μάιος 2025).

([58]) Στα παραδείγματα περιλαμβάνονται: το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ένταξης, το οποίο συγκεντρώνει εκπροσώπους των εθνικών δημόσιων αρχών που είναι αρμόδιες για την ενσωμάτωση των μεταναστών και στα 27 κράτη μέλη, καθώς και στην Ισλανδία και τη Νορβηγία· η ομάδα εμπειρογνωμόνων για τις απόψεις των μεταναστών· η εταιρική σχέση της Επιτροπής των Περιφερειών για την ενσωμάτωση των μεταναστών· η εταιρική σχέση για την ένταξη στο πλαίσιο του αστικού θεματολογίου, στην οποία συμμετέχουν εταίροι από διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης.

([59]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027 [COM(2020) 758 final], EUR-Lex - 52020DC0758 - EL - EUR-Lex.

([60]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1347 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L, 2024/1347, 22.5.2024), Κανονισμός - ΕΕ - 2024/1347 - EL - EUR-Lex.

([61]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1350 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για τη θέσπιση Πλαισίου της Ένωσης για την Επανεγκατάσταση και την Εισδοχή για Ανθρωπιστικούς Λόγους και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1147 (ΕΕ L, 2024/1350, 22.5.2024), Κανονισμός - ΕΕ - 2024/1350 - EL - EUR-Lex.

Βασικές προκλήσεις και επόμενα βήματα

Η ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη καταδεικνύει ότι τα αποτελέσματα της ενσωμάτωσης των μεταναστών συνολικά έχουν βελτιωθεί από το 2021. Ταυτόχρονα, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις και στους τέσσερις κύριους τομείς παρέμβασης: στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία και στη στέγαση ([62]). Η διατήρηση στοχευμένων παρεμβάσεων σε δικαιούχους διεθνούς προστασίας εξακολουθεί να είναι αναγκαία, ιδίως για τις γυναίκες, τα παιδιά και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η ενδιάμεση επανεξέταση τονίζει επίσης τη σημασία μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης και στενότερου συντονισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης των κρατών μελών, ιδίως όσον αφορά τον χρηματοδοτικό προγραμματισμό και τη χρηματοδοτική στήριξη. Τέλος, στην ενδιάμεση επανεξέταση αναγνωρίζονται επίσης οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη όσον αφορά την επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ της ενσωμάτωσης των μεταναστών και της ευημερίας των πληθυσμών τους. Στο μέλλον, η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης.

Γενικότερα, σε ήδη κορεσμένες αγορές στέγης, η έλλειψη πρόσβασης των δικαιούχων σε στέγαση έχει επιπτώσεις στην ικανότητα υποδοχής, διότι δυσχεραίνει την απελευθέρωση χώρων υποδοχής. Επιπλέον, η απλούστευση και η μείωση των καθυστερήσεων στην παροχή αδειών διαμονής και άλλων απαραίτητων εγγράφων στους δικαιούχους αποτελεί επίσης στόχο για λίγα κράτη μέλη.

Η επανεγκατάσταση και η εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους συμβάλλουν σημαντικά σε μια βιώσιμη και ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη διαχείριση της μετανάστευσης. Σύμφωνα με τις υποδείξεις της επιτροπής υψηλού επιπέδου και τις προκαταρκτικές συνεισφορές των κρατών μελών, η Επιτροπή θα υποβάλει την πρότασή της σχετικά με το σχέδιο της Ένωσης για την επανεγκατάσταση και την εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους έως το φθινόπωρο. Το σχέδιο της Ένωσης έχει ως στόχο να χρησιμεύσει ως στρατηγικό εργαλείο για την περαιτέρω ενσωμάτωση των προσπαθειών της Ένωσης για επανεγκατάσταση και εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους στο πλαίσιο ολοκληρωμένων εταιρικών σχέσεων και διαλόγων με βασικές τρίτες χώρες. Μετά την πρόταση της Επιτροπής, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη θα οριστικοποιήσουν το σχέδιο της Ένωσης και θα εργαστούν για την έγκρισή του από το Συμβούλιο πριν από το τέλος του 2025, με σκοπό την έγκαιρη εφαρμογή του την περίοδο 2026-2027.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ

Στα μέσα της μεταβατικής περιόδου έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, πρέπει να διατηρηθεί σταθερός ρυθμός και, σε αρκετές περιπτώσεις, να επιταχυνθεί η αντιμετώπιση των προκλήσεων που παραμένουν σε όλα τα δομικά στοιχεία.

Η διατήρηση της θετικής δυναμικής και η συνέχιση της συνεργασίας θα διασφαλίσουν μια εξορθολογισμένη και συντονισμένη διαδικασία, ενώ παράλληλα θα επιτρέψουν την αποτελεσματική παρακολούθηση των κρίσιμων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ των διαφόρων αξόνων εργασίας. Η παρακολούθηση της εφαρμογής θα απαιτήσει τη συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών, την προώθηση της αμοιβαίας μάθησης και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας, η Επιτροπή θα προωθήσει μια πιο διαρθρωμένη και διαφανή ανταλλαγή πληροφοριών και θα παράσχει στοχευμένη στήριξη στα κράτη μέλη που

([62]) Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης της Επιτροπής για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027, το οποίο συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

αντιμετωπίζουν προκλήσεις. Παράλληλα, θα δοθεί προσοχή στην απλούστευση των διαδικασιών και στον μετριασμό του διοικητικού φόρτου όπου είναι δυνατόν, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι προσπάθειες εξακολουθούν να είναι εστιασμένες, αποτελεσματικές και προσανατολισμένες στα αποτελέσματα. Η Επιτροπή θα συνεχίσει επίσης τη συνεργασία της με τα κράτη μέλη σε διμερή βάση ώστε να παρέχει εξατομικευμένη στήριξη για την εφαρμογή του συμφώνου.

Ο πρώτος ετήσιος κύκλος αλληλεγγύης, ο οποίος αρχίζει τον Οκτώβριο του 2025, καθιστά ακόμη πιο σημαντική την αντιμετώπιση των υφιστάμενων προκλήσεων, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην εφαρμογή των ισχυόντων κανόνων, μεταξύ άλλων στο σύστημα του Δουβλίνου και στην υποδοχή, και ότι σημειώνεται συνεχής πρόοδος στην εφαρμογή του συμφώνου. Η καλή προετοιμασία στηρίζει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το σύμφωνο, ενώ χρησιμεύει επίσης ως βάση αναφοράς για να θεωρηθεί ότι τα κράτη μέλη υφίστανται μεταναστευτική πίεση, αντιμετωπίζουν σημαντική μεταναστευτική κατάσταση ή κρίση, καθώς και για την πρόσβαση στη δεξαμενή αλληλεγγύης.

Σημαντικό παραδοτέο θα αποτελεί η έγκριση πενταετούς ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης έως τον Δεκέμβριο του 2025. Η εν λόγω στρατηγική θα βασιστεί στις εθνικές στρατηγικές των κρατών μελών, οι οποίες πρέπει να εγκριθούν και να διαβιβαστούν στην Επιτροπή έως τις 12 Ιουνίου 2025, καλύπτοντας τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική διάσταση της μετανάστευσης στο πλαίσιο μιας συνολικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Η Επιτροπή, για να συμπληρώσει και να στηρίξει τη βιώσιμη εφαρμογή του συμφώνου, θα συνεχίσει τις εργασίες της σχετικά με την εξωτερική διάσταση της μεταναστευτικής πολιτικής, ιδίως όσον αφορά τις ολοκληρωμένες εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες, στο πνεύμα της «Ομάδας Ευρώπη» και ακολουθώντας μια προσέγγιση για το σύνολο της διαδρομής. Μεταξύ άλλων, θα δοθεί έμφαση στη μείωση των αντικανονικών αφίξεων στην ΕΕ, στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των προσπαθειών μας για επιστροφή.

Η επιτυχία του συστήματος θα βασίζεται στη δέσμευση και την ετοιμότητα όλων των κρατών μελών σε όλα τα δομικά στοιχεία, καθώς οι δράσεις σε έναν τομέα μπορούν να έχουν ευρύτερες επιπτώσεις για όλους. Η Επιτροπή και οι οργανισμοί της ΕΕ θα συνεχίσουν να στηρίζουν τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους και να βασίζονται στην εποικοδομητική και σταθερή συμμετοχή τους. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή, υπενθυμίζοντας ότι οποιοδήποτε νομικό πλαίσιο είναι εξίσου αποτελεσματικό με την εφαρμογή του, θα παρακολουθεί προσεκτικά την πρόοδο και θα είναι έτοιμη να χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες διαδικασίες σύμφωνα με τις Συνθήκες για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης. Με τον τρόπο αυτόν υπογραμμίζεται η κοινή πολιτική ευθύνη όλων να δεσμευτούν πλήρως για την επίτευξη των στόχων του συμφώνου.

Η Επιτροπή θα πραγματοποιήσει την επόμενη παρουσίαση της κατάστασης εφαρμογής του συμφώνου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της ετήσιας έκθεσης για τη μετανάστευση και το άσυλο τον Οκτώβριο.